

SKRIFTLIGE INDLÆG FRA DET ØKONOMISKE RÅDS MEDLEMMER

På de følgende sider er gengivet skriftlige indlæg fra medlemmer af Det Økonomiske Råd. Følgende medlemmer har ønsket at give skriftlige bidrag:

Økonomi- og Indenrigsministeriet
Finansministeriet
Kommunale organisationer
Danmarks Nationalbank
Dansk Arbejdsgiverforening
Dansk Byggeri
Landsorganisationen i Danmark
Dansk Metal
3F
Akademikerne
Dansk Industri
Håndværksrådet
Landbrug & Fødevarer
Dansk Erhverv
Finansrådet
FTF – Hovedorganisation for offentligt og privat ansatte
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Særlig sagkyndig Birgitte Sloth
Særlig sagkyndig Torben M. Andersen
Særlig sagkyndig Nina Smith
Særligt inviteret Forsikring og Pension

Økonomi- og Indenrigsministeriet

Konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

Formandskabets vurdering af den økonomiske situation følger i store træk den konjunkturvurdering, regeringen netop har fremlagt i *Økonomisk Redegørelse, maj 2013*. Væksten i dansk økonomi bliver meget begrænset i år, mens der er udsigt til en vis økonomisk fremgang i 2014, hvor den internationale økonomi også ventes at være i fremdrift igen. Dette afspejler den grundlæggende præmis i disse år: genopretningen af dansk økonomi forudsætter en genopretning af den internationale økonomi.

Der er nuanceforskelle i vurderingerne. Økonomi- og Indenrigsministeriet finder især, at der er grund til en forsigtig optimisme allerede i år. Der er kommet mere ro på de finansielle markeder og usikkerheden er på retur. Det er en forudsætning for, at tilliden hos forbrugerne og virksomhederne kan vende tilbage. Vi har indhentet noget af det tab af lønkonkurrenceevne, som blev opbygget op gennem 00'erne, og med aftalerne om Vækstplan DK er der taget vigtige initiativer til at styrke danske virksomheders konkurrencedygtighed. Det gør alt sammen Danmark bedre rustet til at hægte sig på opsvinget i udlandet.

Den forsigtige optimisme vedrørende 2013 hænger også sammen med, at det danske arbejdsmarked grundlæggende er robust. Det konjunkturmæssige fald i produktiviteten i forbindelse med tilbageslaget i 2008-09 er nu omtrent indhentet, hvilket gør det sandsynligt, at virksomhederne relativt hurtigt vil få brug for flere ansatte, når der kommer større efterspørgsel. Det velfungerende og fleksible danske arbejdsmarked understøtter dermed, at der er udsigt til en langsom bedring i løbet af 2013.

Økonomi- og Indenrigsministeriet kan blandt andet på denne baggrund ikke støtte anbefalinger om at lempe finanspolitikken og ændre på målene for den strukturelle saldo og Budgetloven, som foreslået af formandskabet. Der vil være tale om et sporskifte i den økonomiske politik, som vil være problematisk af en række grunde, der kunne være bedre belyst i rapporten.

Råderummet i finanspolitikken er reelt meget begrænset. En finanspolitisk lempelse i 2014 og 2015 indebærer en risiko for, at Danmark ikke efterlever EU-henstillingen og varigt bringer de offentlige underskud under 3 pct.'s grænsen i Stabilitet- og Vækstpagten. Ophævelse af EU-henstillingen kræver, at det offentlige underskud holder sig under 3 pct. af BNP i 2015, hvor engangsindtægterne fra omlægning af kapitalpensioner bortfalder, og hvor der ikke ventes et ekstraordinært stort provenu fra pensionsafkastskatten. I *Konvergensprogram 2013* skønnes underskuddet fx til 2,9 pct. af BNP i 2015. Der er endvidere reelt ikke et råderum, hvis man skal være

sikker på at overholde Danmarks mellemfristede mål (MTO) om et strukturelt underskud på højst $\frac{1}{2}$ pct. af BNP, som også er forankret i budgetloven.

En lempelse af selve MTO-kravet og budgetloven fra $-\frac{1}{2}$ til $-\frac{3}{4}$, som foreslået af Formandskabet, er også problematisk i forhold til den europæiske finanspagt, der siger, at den strukturelle saldo årligt skal ligge på det enkelte lands MTO og som hovedregel ikke overskride $-\frac{1}{2}$ pct. af BNP. En ændring i MTO'en og Budgetloven allerede nu risikerer at blive opfattet som slingrekurs og kan skade troværdigheden om finanspolitikken.

Endeligt skal det pointeres, at Økonomi- og Indenrigsministeriet deler formandskabets skepsis over for EU-kommissionens forslag om en skat på finansielle transaktioner (FTT) som led i det forstærkede samarbejde herom. Danmark deltager ikke i det forstærkede samarbejde, da vurderingen er, at en skat på finansielle transaktioner, der kun indføres i en gruppe af lande, er forbundet med væsentlige udfordringer, herunder risikoen for udflytning af finansiell aktivitet og en uforholdsmæssig stor dæmpende virkning på vækst og beskæftigelse.

Tilbagetrækning

Formandskabet har gennem årene givet en række anbefalinger vedrørende tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Økonomi- og Indenrigsministeriet hilser det velkomment, at den nye rapport gør status i kølvandet på tilbagetrækningsreformen fra 2011 og fremlægger nye modelberegninger, der belyser de økonomiske incitamenters effekt på tilbagetrækningsalderen.

Samtidig viser kapitlet, at der fortsat er grund til at have fokus på samspillet mellem de mange elementer, der påvirker beslutningen om at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet.

En særlig udfordring i forbindelse med tilbagetrækningsbeslutningen er indtægtsreguleringen af en række offentlige ydelser til de ældre. Indtægtsreguleringen er på den ene side nødvendig af hensyn til de offentlige finanser, men giver på den anden side incitamentsproblemer i forhold til tilbagetrækningstidspunktet, fordi senere tilbagetrækning fører til større pensionsopsparing og dermed større modregning. Det er særligt et problem for de personer, der er tæt på tilbagetrækningstidspunktet.

Det er meget nyttigt, at formandskabet præsenterer konkrete eksempler på, hvordan incitamenterne til senere tilbagetrækning kan styrkes, og samtidig giver en vurdering af effekterne af sådanne tiltag.

Finansministeriet

De Økonomiske Råds vurdering af konjunkturudsigterne er stort set på linje med ministeriernes. Både ministerierne og DØR forventer, at væksten så småt vil komme tilbage til dansk økonomi. For 2013 og 2014 under ét er BNP-væksten den samme. Beskæftigelsen vil begynde at stige, og der bliver færre ledige i løbet af 2014. DØR venter vækst på op mod 2 pct. i 2015.

Udsigten til gradvis fremgang i økonomien med stigende beskæftigelse og faldende ledighed i 2014 og årene efter skal blandt andet ses i sammenhæng med den meget lempelige pengepolitik og meget lave renter, der er med til at understøtte vækst og beskæftigelse. Den ekstraordinært lempelige pengepolitik hører med i betragtningerne, når man vurderer finanspolitikken.

DØR vurderer, at den nuværende konjunktursituation tilsiger, at finanspolitikken lempes, og at de offentlige finanser er tilstrækkelig sunde til, at det er forsvarligt at føre en mere lempelig politik end aktuelt planlagt. DØR vurderer samtidig, at en lempelse kun bør gennemføres, hvis der opnås enighed med EU-landene herom, og at dette ikke bør ”føre til en svækkelse af de mellemfristede mål, som for Danmarks vedkommende vil sige målsætningen for saldoen i 2020”.

Konkret peger DØR på muligheden af at ændre profilen i udviklingen i det offentlige forbrug, således at væksten bliver relativ høj de førstkomende år efterfulgt af en gradvist lavere vækst frem mod 2020.

DØR peger på, at der for 2014 og 2015 er begrænsede stabiliseringsmuligheder inden for rammerne af budgetloven. I lyset heraf anbefaler DØR endvidere, at det mellemfristede budgetmål (MTO) i budgetloven lempes fra $\frac{1}{2}$ pct. af BNP til $\frac{3}{4}$ pct. af BNP.

Det er bemærkelsesværdigt, at DØR ikke har fremlagt hverken kvalitative eller kvantitative analyser, som vurderer de potentielle gevinster ved en sådan omlægning af finanspolitikken. Der er heller ikke fremlagt overvejelser eller kvantitative vurderinger af potentielle risici ved den foreslåede ændring, herunder om risikoen for overskridelser af grænsen for den faktiske saldo kan påvirke de finansielle markeds vurdering af den danske finanspolitik og dermed det aktuelt meget lave renteniveau. Det forekommer at være et ufuldstændigt beslutningsgrundlag for ændringer af de grundlæggende hensyn, som finanspolitikken har været ført under siden EU-henstillingen i 2010.

DØRs anbefaling af en mere ekspansiv finanspolitik i 2014 og 2015 skal ses i lyset af, at DØR vurderer, at der udsigt til en vækst i den indenlandske efterspørgsel på

2,0 pct. (og en BNP vækst på 1,8) på trods af, at DØR vurderer, at den planlagte finanspolitik, inkl. flerårige virkninger af de foregående års politik, isoleret set vil dæmpe væksten med $\frac{3}{4}$ pct. i 2014. Der er således lagt op til en ret betydelig underliggende vækst i den indenlandske private efterspørgsel i 2014.

I Økonomisk Redegørelse, maj 2013 vurderes strammingsgraden af finanspolitikken i 2014 væsentligt lavere til omkring -0,2 pct., når virkningen af tiltag, der ligger uden for de offentlige finanser indregnes. Forskellen kan blandt andet henføres til, at DØR ikke indregner virkninger af tiltag vedrørende almennyttigt byggeri, investeringer i offentlige selskaber mv. Derudover vurderer ministerierne, at størstedelen af forbrugsimpulsen fra tilbagebetalingen af efterlønsbidrag i 2012 er bag os, mens DØR forudsætter en yderligere markant afdæmpning fra 2013 til 2014. Endelig vurderer DØR, at den øvrige finanspolitik er svagt dæmpende med et bidrag til væksten i 2014 på -0,1 pct., hvor Finansministeriet vurderer +0,1 pct. (målt ved den ét-årige finanseffekt).

Finansministeriets vurdering er, at en finanspolitisk lempelse i 2014 og 2015 vil indebære en risiko for, at Danmark ikke efterlever EU-henstillingen og overholder grænserne i Stabilitets- og Vækstpagten. Det vil således øge risikoen for, at Danmark skal gennemføre en ny opbremsning i 2015.

Det hænger sammen med, at ophævelse af EU-henstillingen kræver, at EU's prognose for det offentlige underskud holder sig under 3 pct. i 2015, hvor engangsindtægter for omlægning af kapitalpensioner bortfalder. Eksklusive midlertidige indtægter fra omlægning af kapitalpensioner skønnes underskuddet med den aktuelle finanspolitik til 2,7 pct. af BNP i 2014, stigende til 2,9 pct. af BNP i 2015.

Til sammenligning skønner DØR, at underskuddet for 2015 udgør 2 pct. af BNP. Det er et bemærkelsesværdigt lavt underskud i lyset af bortfaldet af ekstraordinære forbedringer på godt 1 pct. fra 2014 til 2015.

Det faktiske offentlige underskud er generelt vanskeligt at styre efter. Men det er et vigtigt sigtepunkt aktuelt, at underskuddet søges holdt under 3 pct. af BNP af hensyn til reglerne i Stabilitets- og Vækstpagten. Overholdelse af underskudsgrænsen i Stabilitets- og Vækstpagten vil bidrage til at fastholde tilliden til dansk økonomi.

Troværdigheden til den førte finanspolitik afhænger endvidere af, at der er ro og stabilitet om de finanspolitiske rammer.

Hertil kommer, at eventuelle nye lempelser vil skulle rulles tilbage efterfølgende. DØR har tidligere kritiseret de mellemfristede planer for utroværdighed som følge af, at afdæmpningen i forbrugsvæksten har været koncentreret i slutningen af den

mellemfristede planlægningsperiode. Det er også i det lys bemærkelsesværdigt, at DØR nu foreslår netop det.

Budgetmålet i Budgetloven

DØR anbefaler som nævnt, at undergrænsen for den strukturelle saldo i budgetloven ændres fra $\frac{1}{2}$ pct. af BNP til $\frac{3}{4}$ pct. af BNP. Anbefalingen skal ses i lyset af, at EU aktuelt har sænket minimumskravet til det mellemfristede mål for den strukturelle saldo i Danmark til $\frac{3}{4}$ pct. af BNP. I den forbindelse skal nævnes, at EU med jævne mellem vil opdatere beregningen af mindstekravet til Danmarks MTO, som dermed risikerer fx at blive ændret tilbage til $-\frac{1}{2}$ pct. af BNP.

Budgetmålet på $\frac{1}{2}$ pct. af BNP er fastsat i den netop vedtagne Budgetlov. En ændring af budgetmålet kort tid efter Budgetlovens vedtagelse risikerer at skabe ny usikkerhed og kan svække troværdigheden om den økonomiske politik og tilliden til dansk økonomi, som er afgørende for de lave renter.

Budgetlovens krav til det strukturelle underskud på $-\frac{1}{2}$ pct. af BNP skal ses i sammenhæng med, at de offentlige finanser i Danmark er meget følsomme over for konjunkturerne. Efter Finansministeriets vurdering er de offentlige finanser mere konjunkturfølsomme end EU-Kommissionens budgetfølsomhed angiver. En fastholdt underskudsgrænse på $\frac{1}{2}$ pct. af BNP giver således større sikkerhed for, at det faktiske underskud ikke overskrider 3 pct. af BNP under normale lavkonjunkturer.

Danmark har også i 2010- og 2015-planerne sat mere ambitiøse mål for den strukturelle saldo end EUs mindstekrav til MTO. Det aktuelle mål om mindst strukturel balance i 2020 bidrager til at sikre en sund offentlig økonomi, langsigtet holdbarhed og en gældsudvikling, der holder en sikkerhedsafstand til 60 pct. i Stabilitets- og Vækstpagten.

Langsigtet holdbarhed

DØR anbefaler også på det lange sigt en lempelse af underskudsgrænsen i budgetloven fra $-\frac{1}{2}$ til $-\frac{3}{4}$ pct. af BNP. Spørgsmålet er ikke af aktuel karakter, men det skal erindres, at EUs mindstekrav som anført kan ændre sig igen i forbindelse med den eller de opdateringer af mindstekravet, der påregnes gennemført inden 2020.

En forskel på $\frac{1}{4}$ pct. af BNP i nogle årtier efter 2020 er moderat i forhold til den betydelige usikkerhed, der er på de lange fremskrivninger af den strukturelle saldo. Det har efter DØRs egne beregninger ikke stor betydning for de langsigtede politikudfordringer, om grænsen er $\frac{1}{2}$ eller $\frac{3}{4}$ pct.

DØR kritiserer tilsyneladende, at der ikke er blevet ændret på målet om mindst strukturel balance i 2020, selv om der i forbindelse med skatteaftalen fra 2012 frem-

rykkes pensionsindtægter afledt af den nye kapitalpension (alderspension). Det bemærkes hertil, at skatteaftalen 2012 er neutral for både saldoen i 2020 og den finanspolitiske holdbarhed (givet den aktuelt forudsatte omlægning af eksisterende kapitalpensionsordninger i 2013 og 2014). Aftalen giver dermed ikke anledning til at ændre de finanspolitiske mål om mindst balance i 2020 og holdbarhed eller relationen mellem de to mål. Skatteaftalen 2012 er som nævnt neutral for den finanspolitiske holdbarhed (inkl. anvendelsen af ekstra godt 3 mia. kr. til andet offentligt forbrug end forsvar). Merindtægterne frem mod 2020 fra den fremrykkede pensionsbeskatning i alderspensionerne medgår til (midlertidig) finansiering af den lavere skat på arbejde mv., der indgår i aftalen, og som medvirker til at understøtte vækst og beskæftigelse frem mod 2020. De mindre indtægter, der følger på langt sigt, når der ikke længere betales afgift ved kapitalpensionsudbetalinger, finansieres af elementer i skatteaftalen, der er under fortsat indfasning efter 2020 (herunder mindre regulering af offentlige ydelser), og adfærdsvirkninger af den samlede skattereform.

Tilbagetrækning

DØR har opstillet og estimeret en tilbagetrækningsmodel, hvor tilbagetrækningsadfærden er bestemt ved økonomiske incitament. Det giver potentielt mulighed for, at fremskrivning af tilbagetrækningen kan baseres på økonomisk teori frem for den nuværende mere mekaniske fremskrivning baseret på den historiske tilbagetrækningsadfærd.

Modellen indebærer en forventning om en mere glidende overgang til pension, dvs. hvor erhvervsfrekvensen falder jævnt med alderen. I den nye model er der taget højde for udbygningen af arbejdsmarkedspensionerne og andre økonomiske forhold. Det er i den forbindelse et positivt resultat for robustheden af tilbagetrækningsaftalerne, at den alternative fremskrivning ifølge DØR indebærer omtrent samme beskæftigelse (i timer) og virkning på de offentlige finanser som i de traditionelle fremskrivninger, der er udgangspunktet for de nuværende holdbarhedsvurderinger.

Finansministeriet vurderer dog, at der vil være en tendens til, at et større antal end modellen tilsiger, vil vælge at trække sig ved folkepensionsalderen – uanset det økonomiske incitament, men alene fordi, der er en fastsat pensionsalder, som mange vil have indrettet sig efter. Derudover skal en endelig version af modellen også inddrage, at overlevelsessandsynlighederne ikke antages at være ens for kvinder og mænd.

DØR anvender modellen til at vurdere forskellige tiltag, der kan bidrage til at øge det økonomiske incitament til at udskyde tilbagetrækningen og kommer på den baggrund med en række anbefalinger. Finansministeriet finder det relevant at betragte tiltag, der kan styrke de offentlige finanser gennem en øget deltagelse på arbejdsmarkedet. De enkelte tiltag må dog vurderes i forhold til, om anbefalingerne

medfører øgede administrative byrder, om de vil bidrage til øget omgåelse af regler for indkomstmodregning og lignende samt hvor meget de øger kompleksiteten af det samlede regelsæt.

Finansministeriet noterer sig, at DØR på den ene side foreslår at afskaffe regler, hvor der er forskelsbehandling på grund af alder – nemlig nedslag i ejendomsværdiskatten og relativt høj boligydelse for pensionister – men så samtidig foreslår at indføre nye regler, hvor der er aldersmæssig forskelsbehandling (nemlig et skatteinslag for dem, der arbejder det første år efter folkepensionsalderen, og forskellige modregningsregler for pensionsopsparing, der er foretaget før eller efter 5 år før folkepensionsalderen).

Kommunale organisationer

Dansk økonomi træder vande

Formandskabet tegner et billede af en dansk økonomi, som træder vande og har svært ved at få fast grund under fødderne efter 5 år i dyb krise. Og i det lys forventes der ingen nævneværdig fremgang i BNP i 2013 til trods for, at der er skabt forudsætninger for vækst.

I lyset af konjunkturerne og de relativt sunde offentlige finanser finder KL det interessant, at Formandskabet konkluderer, at finanspolitikken bør lempes på den korte bane, selvom de stabiliseringsmæssige manøvrer muligheder er reducerede, så er de ikke udtømte.

KL noterer sig, at regeringen ikke er enig i formandskabets overvejelser, men kommunerne vil i givet fald være parate til at bidrage til den økonomiske vækst med et højere investeringsniveau. Kommunerne har fortsat et stort investeringsbehov, dels med henblik på at sikre moderne rammer om den borgernære service, dels med henblik på at effektivisere driften og endeligt med henblik på at satse på udvikling af flere velfærdsteknologiske løsninger.

KL har allerede en forståelse med regeringen om anlægsniveauet for 2014, men det vil være fornuftigt med sigtelinjer for de kommunale anlægsbudgetter også i årene frem, så kommunerne kan planlægge inden for disse, og undgå de uheldige effekter, som følger af en stop-go politik.

Seniorjob

Formandskabet vurderer på baggrund af finanslovsaftalens særregler for seniorer i 2013, at der har været og kan komme en meget betydelig tilgang til seniorjobordningen.

Det er en stor udfordring for kommunerne at finde disse job, når de skal være på ordinære vilkår og til overenskomstmæssig løn, samtidig med at de ikke må erstatte ordinære job i kommunen. Samtidig er seniorjobordningen så økonomiske attraktiv for den enkelte dagpengemodtager, at den i sig selv bidrager til at reducere arbejdsstyrken. KL finder det derfor nødvendigt, at forholde sig politisk til seniorjobordningen, herunder i det mindste at staten, regionerne og de private arbejdsgivere også bør tage et medansvar for at tilvejebringe de nødvendige seniorjob.

Danmarks Nationalbank

Nationalbanken deler formandskabets overordnede vurdering af konjunkturudsigterne for dansk økonomi for de kommende år. Der er udsigt til gradvis højere vækst og fremgang i beskæftigelsen fra næste år efter et mat forløb i 2012 og den forgangne del af 2013. Udlandskonjunkturerne, især i Europa, har været svage. I formandskabets prognose forudses en lav vækst i eksporten og en forholdsvis stærk vækst i importen i indeværende år. Det er en relativt stor del af efterspørgselsvæksten, der dermed antages dækket af udenlandsk produktion, selv om der skønnes at være en stor ledig kapacitet med et produktionsgab på minus 4 pct. af potentielt BNP, et beskæftigelsesgab på 100.000 fuldtidspersoner og en konkurrenceevne, der vurderes at være på et rimeligt niveau.

Konjunkturudsigterne lægger efter Nationalbankens vurdering ikke op til finanspolitiske lempelser, selv om en normalisering af den private efterspørgsel har trukket ud. Det skønnede beskæftigelsesgab ligger endvidere mærkbart højere end Nationalbankens vurdering og forudsætter en kraftig effekt på arbejdsstyrken, af folk med de rigtige kvalifikationer, af bedre konjunkturer. Niveauet for beskæftigelse og ledighed er på niveau med situationen i 2005/06, dvs. lige før overophedningen, og der skal være plads til den fremgang, der er basis for i kraft af rimeligt konsoliderede virksomheder og husholdninger, historisk lave låneomkostninger og en samlet kreditgivning, der fra et højt niveau kun er faldet beskedent siden 2008.

Givet finanspolitikken under alle omstændigheder begrænsede muligheder for at styrke den kortsigtede konjunktursituation er det, som formandskabet lægger op til, endvidere en god investering i troværdighed at holde rammerne i finanspagten og budgetloven.

Det konkluderes i rapporten, at Danmark ikke har noget niveaumæssigt konkurrenceevneproblem. Vi har et problem med produktiviteten, men har haft en positiv udvikling i bytteforholdet. Nationalbanken deler i store træk vurderingen. Et land kan ikke på lidt længere sigt holde sig en bedre konkurrenceevne (hvilket IMF og andre kalder en undervurderet valutakurs), end markedet tilsiger. Konkurrenceevnen

er en tilpasningsparameter, som følger af konjunktursituationen og balancen mellem faktisk og strukturel beskæftigelse. Konkurrenceevnen blev udhulet under overophedningen af dansk økonomi i årene 2006-08, og der foregår aktuelt en ønsket korrektion, hvor lønstigningerne ligger lidt lavere end i omverdenen. At det er muligt samtidigt med en i historisk sammenhæng forholdsvis lav ledighed, er et tegn på gode strukturer på arbejdsmarkedet, en fordel som bør bevares og løbende vedligeholdes.

Formandskabet har lavet en interessant analyse af dagpengesystemet, der viser, at dagpengereformen styrker søgeadfærden og dermed mulighederne for hurtigt at komme tilbage i beskæftigelse.

I et specialkapitel analyserer formandskabet den fremtidige tilbagetrækningsadfærd. Der identificeres flere kanaler, som vil føre til senere tilbagetrækning, særligt omlægningen af efterlønnen. På den anden side kan det privat finansierede pensionsopsparingsystem øge mulighederne for selvfinansieret tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Der er begrænsede handlemuligheder over for selvfinansieret tilbagetrækning, men det må sikres, at de offentlige ydelser ikke tilskynder til tidlig tilbagetrækning eller i samspil med private pensioner ophæver den aktuarisk neutrale afvejning i disse mellem tidligere og sen tilbagetrækning. Formandskabets analyse kan også læses som en advarsel om ikke at overvurdere den fremtidige vækst i arbejdsstyrken.

Formandskabet berører i forårsrapporten mange andre vigtige emner. Bl.a. kan nævnes kapitalkrav til bankerne, herunder SIFI'er, bankunion, finansiel transaktionsbeskatning, lånegrænser i realkredit og afdragsfrie- og rentetilpasningslån. Nationalbanken deler overvejende vurderingerne.

Generelt spores fra mange sider en utålmodighed over, at den danske vækst ikke rigtig er kommet i gang. Her er det vigtigt at holde sig for øje, hvad vi har været igennem. Det er normalt med en lang tilpasningsperiode efter en kraftig overophedning. Vi er kommet langt, men er ikke færdige med at rydde op efter den finansielle ustabilitet og boblen på boligmarkedet og på realøkonomien. Vi er især ikke færdige med den nødvendige forebyggelse af fremtidig ustabilitet og med at bringe hele den finansielle sektor i en robust tilstand og med en kapitalisering, der matcher lærdommen fra finanskrisen. Danske banker bør have kapital og kapitalkrav, der fuldt kan måle sig med situationen i sammenlignelige lande med tilsvarende store og koncentrerede finansielle sektorer.

Den store interesse for arbejdsmarkedsforhold bør ikke skygge for disse temaer og formandskabet opfordres til at uddybe og styrke fokus herpå med analyser i de fremtidige rapporter.

Dansk Arbejdsgiverforening

Konjunkturvurdering, aktuel økonomisk politik og finanspolitisk holdbarhed

Diskussionsoplægget understreger et tvingende behov for at finde veje til højere vækst. Her er Vækstplan DK et vigtigt skridt.

DA kvitterer for Formandskabets analyser, der dokumenterer, at dagpengereformen virker efter hensigten. Det er således lykkedes, at få ledige i beskæftigelse. En klar succes på trods af, at reformen endnu ikke er gennemført fuldt ud.

På baggrund af Formandskabets analyser, er det derfor DA's vurdering, at den nylige forlængelse af dagpengereformen er et fejlskridt. Pointen er jo netop, som Formandskabet selv peger på, at midlertidige lempelser skaber forventninger om yderligere initiativer, og dette derfor svækker virkningerne af dagpengereformen. Man skal i denne sammenhæng huske på, at Danmark efter international målestok fortsat har et generøst dagpengesystem og overførselssystem i øvrigt.

DA kan samtidigt konstatere, at dagpengereformen da heller ikke har ændret på, at udenlandsk arbejdskraft årligt redder tusindvis af danske arbejdspladser.

Der er fortsat behov for reformer, der kan forbedre den danske konkurrenceevne. DA er derfor helt enig, når Formandskabet skriver, at danske virksomheder i disse år kunne have nydt godt af en bedre konkurrenceevne, fordi de ledige ressourcer er betragtelige.

Formandskabet har et stort fokus på, at der er der er styr på de offentlige kasser. Det støtter DA op om. Finanspolitisk holdbarhed er imidlertid ikke tilstrækkeligt til også at sikre vækst og velstand i Danmark. Diskussionsoplægget anviser desværre ikke veje til, hvordan vi for alvor kan øge væksten i Danmark.

Tilbagetrækning

Der ligger et stort stykke arbejde bag analyserne i diskussionsoplægget. DA vil derfor gerne kvittere for den store indsats, som kan gøre os klogere på tilbagetrækningsmønsteret i fremtiden.

Det er altid glædeligt at se, hvordan især ufaglærte og faglærte kan se frem til bedre pensionsdækning end deres forældre. Det er dog vigtigt at vi løbende vurderer, om tilskyndelsen til at opspare til sin alderdom er tilstrækkelig.

Formandskabet konkluderer, at det har lille betydning om efterlønnen afskaffes eller ej. Det ændrer imidlertid ikke ved, at efterlønnen er en uheldig konstruktion.

Dertil kommer, at vi ser en eksplosiv tilgang til seniorjobordningen. Alene i 2013 forventes antallet af seniorjobbere at nå 7.000 personer. Ordningen pålægger kommunerne at oprette nye job, der øger antallet af offentlige ansatte. Det er under alle omstændigheder skadeligt.

Diskussionsoplægget indeholder forslag til, hvordan tilbagetrækningstidspunktet kan forøges. Formandskabet vælger dog alene at se på mindre justeringer inden for de nuværende offentlige pensionsordninger.

Hvis Danmark igen skal opnå en placering blandt de mest velstående lande, er det helt nødvendigt at der findes veje til, hvordan vi mere generelt kan øge tilskyndelsen til at blive længere på arbejdsmarkedet.

Det kræver, at der bliver tænkt ud af boksen, og at den nuværende konstruktion af det offentlige pensions- og overførselssystem ikke tages for givent.

Dansk Byggeri

Konjunkturvurderingen og aktuel økonomisk politik

Diskussionsoplægget har grundige analyser, som desværre tegner et trist billede af konjunkturudviklingen. For dansk og europæisk økonomi er fortsat præget af stilstand.

Dansk Byggeri er enig med formandskabet i, at der ingen overbevisende tegn er på en snarlig vending, da hverken forbrugertilliden eller erhvervstilliden tegner et billede af, at en egentlig fremgang er nært forestående, så et opsving kan derfor næppe ventes før i løbet af 2014.

Formandskabet mener, at forårets politiske aftaler om en vækstplan ikke vil bidrage nævneværdigt til en forbedring af den aktuelle danske konjunktursituation, da finansieringen af skattelettelserne bl.a. sker ved en reduktion af væksten i det offentlige forbrug. Samtidig hermed bliver det private erhvervslivs rammebetingelser styrket, mens den offentlige sektor bliver reduceret. Dansk Byggeri finder, at denne bevægelse går i den rigtige retning.

Dansk Byggeri er meget glad for vækstplanen, da byggebranchen er hårdt ramt af lavkonjunktoren, som har reduceret nybyggeriet til et historisk lavt niveau. Boligjobordningen fremmer her og nu aktiviteten ved reparation og vedligeholdelse af helårsboliger og sommerhuse, og der vil også blive endnu højere aktivitet ved renoveringer af de almene boliger. Herudover vil der blive igangsat nedrivninger af faldefærdige ejendomme i landdistrikterne.

Hvis ikke politikerne greb ind med vækstinitiativer, så ville beskæftigelsen i bygge- og anlægsbranchen falde fra 2012 til 2013. I fjor var der godt 18.000 færre beskæftigede end i 2004. Det vil sige, i 2012 var der godt 11 % færre i arbejde end før, opsvinget satte ind. Det fremgår af Danmarks Statistiks kvartalsvise tællinger af byggebeskæftigelsen, som viser et mere korrekt billede af aktiviteten i bygge- og anlægsbranchen end beskæftigelsen ifølge nationalregnskabet.

Formandskabet mener, at det i den nuværende situation med mange ledige ressourcer er naturligt, at finanspolitikken bidrager til at stimulere efterspørgslen, og da den samlede finanspolitik ventes at bidrage negativt til væksten med omkring $\frac{3}{4}$ % i 2014, bør man i lyset af de grundlæggende sunde offentlige finanser overveje at lempe finanspolitikken.

I diskussionsoplægget nævner formandskabet muligheden for at ændre profilen for det offentlige forbrug (højere vækst i de førstkomende år efterfulgt af lavere vækst frem mod 2020). Dansk Byggeri vil erindre om, at det i mange år har været meget vanskeligt at styre det offentlige forbrug, og Dansk Byggeri finder det ikke forsvarligt, hvis den finanspolitiske lempelse sker ved, at man i en midlertidig periode skulle til at forøge det offentlige forbrug.

Dansk Byggeri mener derimod, at finanspolitiske lempelser skal ske med et strukturelt sigte i form af enten skattelettelser eller flere offentlige investeringer, idet der skal være tale om projekter, som har et højt samfundsøkonomisk afkast. Formandskabets beregninger indikerer, at reformen med en kortere dagpengeperiode har den ønskede virkning, da flere ledighedsramte kommer hurtigere i arbejde igen.

Dansk Byggeri er enig med formandskabet i, at politikerne bør være meget varsomme med at gentage småjusteringer af dagpengesystemet. For analyserne indikerer, at de økonomiske incitamenter virker, og gentagne ændringer vil svække mekanismen. Det bør man holde sig for øje i dagpengesagen og i øvrigt.

Dansk Byggeri tilslutter sig formandskabets anbefalinger af, at man bevarer de korte rentetilpasningslån og de afdragsfrie lån, men begrænser adgangen af hensyn til den samfundsøkonomiske og finansielle stabilitet. Begge låntyper har medvirket til at holde hånden under det skrøbelige boligmarked og har formentlig også holdt antallet af tvangsauktioner nede. Da boligmarkedet ikke er stabilt, vil afskaffelse af disse låntyper kunne forlænge genopretningen.

Der er endnu ikke truffet beslutning om Basel III anbefalingen om stabil finansiering (Net Stable Funding Ratio), der ifølge formandskabet vil fjerne grundlaget for

danske F1-lån. Udvalget for Systemisk Vigtige Finansielle Institutioner (SIFI-udvalget) anbefaler NSFR-lignende fundingkrav.

Hensynet til finansiel stabilitet er vigtigt, men det skal nøje overvejes, om det er hensigtsmæssigt at implementere de kommende krav hurtigere, eller i øvrigt at gennemføre krav, der er skrappe end dem, der bliver gennemført på EU-niveau. Det gælder også i forhold til den øvrige regulering af den finansielle sektor, idet overimplementering vil medvirke til at forstærke den eksisterende kreditklemme.

Holdbar finanspolitik

Formandskabet vurderer, at Danmarks finanspolitik grundlæggende netop er holdbar. Men samtidig har saldoen over tid en profil, der betyder, at vi ikke kan overholde kravene fra EU. Det vil kræve forbedringer af saldoen på 8 mia. kr. fra 2015 og frem at kunne overholde kravene. Hermed ville finanspolitikken blive overholdbar, og der ville opstå en mærkbar ubegrundet omfordeling fra nuværende generationer til kommende generationer.

Derfor er Dansk Byggeri enig med formandskabet i, at der bør arbejdes for, at EU's krav bliver gjort landespecifikke, så man vil kunne sikre, at det eksempelvis ikke er opbygningen af skattesystemet, der afgør, om to ellers ens lande vil være i stand til at overholde kravene.

Formandskabet foreslår, at man ophæver nominalprincippet på ejendomsbeskatningen allerede fra 2015, hvor der dog indføres en skatterabat. Det har en meget uheldig timing, da priserne på boligmarkedet er faldet kraftigt, og der er ikke udsigt til snarlige forbedringer, selvom renteniveauet er historisk lavt.

Samtidig ligger antallet af handler på et meget lavt niveau, og mange har opgivet at sælge deres bolig, så boligmarkedet er i det hele taget trægt. Hvis der bliver udsigt til stigende boligskatte, så vil disse problemer blive forværret, og vendingen i retning af stigende omsætning på boligmarkedet vil komme til at ligge længere ude i fremtiden.

Landsorganisationen i Danmark

Billedet af konjunktursituationen, som formandskabet tegner, viser økonomisk stilstand i år og beskeden økonomisk fremgang de kommende år. Formandskabet forudser, at økonomien først er i ligevægt hen mod 2020. En vurdering der er uændret fra den seneste rapport. Der er med andre ord tale om en dyb og langvarig lavkonjunktur.

I forhold til det overordnede vækstbillede for forsyningsbalancen er formandskabet stort set på linje med LO's netop udarbejdede prognose. Eksempelvis indleder formandskabet med at konstatere, at det nærmest uændrede BNP-niveau siden 2010 i høj skal tilskrives den svage indenlandske efterspørgsel, herunder primært udviklingen i privat forbrug og private investeringer, mens eksporten først for nyligt er bremsset op.

LO deler denne vurdering. Det er helt overvejende den indenlandske efterspørgsel, der har ligget underdrejet de seneste år, mens eksporten – trods eurokrisen - er tilbage på før-krise niveau.

Formandskabet fremhæver endnu en gang det store indenlandske vækstpotentiale, der ligger i, at den private sektor har opbygget et stort opsparingsoverskud, og at husholdningerne har konsolideret deres økonomi væsentligt.

LO ser også, at der ligger et stort vækstpotentiale i form af opsparingsoverskuddet i den private sektor. Et potentiale, der til dels vil blive udløst i takt med en øget tillid til fremtiden hos forbrugerne og virksomhederne. Fornuftige politiske tiltag i Danmark – herunder jobskabende tiltag og den midlertidige arbejdsmarkedsydelse - og en fortsat stabilisering af situationen i eurolandene kan bidrage til at mindske usikkerheden om den økonomiske udvikling og dermed bidrage til at forløse vækstpotentialet.

Konkurrenceevne

Endnu en gang har formandskabet taget konkurrenceevne op som særemne. Denne gang er konklusionen dog, at analyserne *ikke* tyder på, at danske virksomheder generelt har en dårlig konkurrenceevne. Formandskabet har dermed ændret opfattelse af den danske konkurrenceevne bl.a. som følge af, at de inddrager bytteforholdsforbedringerne i vurderingen af konkurrenceevnen.

LO kvitterer for, at formandskabet har analyseret konkurrenceevnen nærmere og er kommet frem til en mere positiv vurdering end tidligere. LO er enig i, at danske virksomheder ikke har en dårlig konkurrenceevne. Formandskabets nye vurdering er i tråd med Produktivitetskommissionens konklusioner fra april, og dermed i langt bedre overensstemmelse med LO's vurdering.

Akut-ledige

Formandskabet analyserer i et særligt afsnit situationen med de akutledige, dvs. den store gruppe som står til at miste dagpengereetten i 1. halvår af 2013.

Formandskabet konkluderer, at den kortere dagpengeperiode motiverer ledige til at søge mere intensivt.

Den vigtige analyse er imidlertid, om den ekstra beskæftigelse er på niveau med det forventede ved vedtagelsen af dagpengereformen, og om den positive samfundsøkonomiske effekt ved reformen overstiger den negative effekt af, at en stor gruppe mennesker mister deres indkomstgrundlag.

Det kunne have været interessant med en analyse, som vurderede om effekten på afgangsraten er "den forventelige" eller om lavkonjunktur og ophobningen af ledige med samme falddato har reduceret effekten signifikant. Samt af hvor meget af stigningen i afgangsen med afkortningen af dagpengeperioden, der drives af overgang til seniorjob.

I forhold til analyserne er det endvidere sandsynligt, at akutindsatsen i efteråret 2012 har haft en positiv effekt på afgangsen fra ledighed, hvorfor de to grupper, der sammenlignes i kapitlet, nok alligevel ikke er sammenlignelige.

Samlet har det vist sig, at hverken den øgede søgeintensitet eller den ekstra akutindsat har haft tilstrækkelig stor effekt til at afværge den kritiske situation for mange dagpengemodtagere i år.

Aktuel økonomisk politik

Finanspolitikken har ifølge formandskabets analyser en negativ aktivitetsvirkning på $\frac{3}{4}$ pct. af BNP til næste år, hvilket især skyldes eftervirkningen af efterlønsudbetalingen i 2012 samt ophør af investeringsvinduet i 2014. I rapporten understreges det u hensigtsmæssige i en stramning i den nuværende konjunktursituation med mange ledige ressourcer.

Formandskabet mener for det første, at budgetloven skal lempes, så loven tillader et strukturelt offentligt budgetunderskud på $\frac{3}{4}$ pct. af BNP mod den nuværende grænse på $\frac{1}{2}$ pct. af BNP. Rapporten påpeger, at budgetloven på dette punkt er unødvendig stram, idet EU i foråret har tilladt Danmark en grænse på $\frac{3}{4}$ pct. i kraft af landets sunde offentlige finanser. For det andet anbefaler formandskabet, at regeringen i EU arbejder for, at lande med sunde offentlige finanser lempes finanspolitikken.

Som eksempler på konkrete lempelser peger formandskabet på: 1) En anden profil for udviklingen i det offentlige forbrug (fremrykning af vækst-råderummet til de førstkomende år), 2) opretholdelse af det høje niveau for de offentlige investeringer, og 3) en forlængelse af investeringsvinduet.

LO er enig med formandskabet. Regeringen har gennemført mange tiltag og reformer, hvilket fortjener ros. Men den økonomiske krise har vist sig dybere og mere langvarig end ventet, og der er kun udsigt til en langsom genopretning af vækst og

beskæftigelse de kommende år. Derfor vil det være fornuftigt, at tilvejebringe rammerne for en lempeligere finanspolitik både i EU og herhjemme.

LO mener, det bør overvejes midlertidigt at suspendere sanktionsreglerne, som har vist sig at være så skrappe, at kommunerne ikke lever op til budgetterne, men forbruger langt mindre end planlagt. Det er særdeles uhensigtsmæssigt i en dyb lavkonjunktur.

Tilbagetrækning

På baggrund af en ny model, der beskriver tilbagetrækningsbeslutningen, præsenterer formandskabet en lang række spændende politikanbefalinger.

Det anbefales at beholde den nuværende efterlønsordning, eftersom den ikke vil have nogen synderlig betydning for arbejdsudbud og de offentlige finanser.

LO er tilfreds med, at efterlønsordningen nu, for første gang i De Økonomiske Råds historie, får lov at leve i fred. Den er stadig attraktiv for mange af LO's lavtlønnede medlemmer.

Direkte i forlængelse af analyserne anbefales det, at gøre reglerne for opsat pension mere tillokkende, og også at indføre en mulighed for opsat ældrecheck.

Eftersom at de offentlige finanser forbedres, samtidig med at seniorerne får større frihed i deres tilbagetrækningsbeslutning, så kan LO bakke op om denne politikanbefaling.

Igen i forlængelse af analyserne i sidste afsnit anbefales det, at friholde udbetalingerne relateret til indbetalingerne til pensionsordninger i de sidste 5 år før folkepensionsalderen i modregningen af pensionstillæg og ældrecheck. Ordningen foreslås finansieret af en højere modregning i pensionstillægget. Ordningen vil være til gavn for personer med pensionsformuer under gennemsnittet, mens personer med høje pensionsordninger vil tabe på omlægningen.

LO finder, at dette forslag har den rette sociale profil, og da den samtidig medfører et højere provenu gennem højere arbejdsudbud leder det LO til at bakke op om politikforslagets hensigter. LO er dog bekymret for den praktiske udformning. Pensionselskaberne skal således til at opdele pensionsudbetalingerne, så det er klart hvor stor en del af udbetalingen, der vedrører en bestemt andel af indbetalingerne. Samtidig kan man også tænke sig en del spekulation i ordningen, hvor pensionsindbetalinger udskydes til de sidste 5 år før folkepensionsalderen.

I resumeet optræder der et politikforslag, der ikke kan genfindes i kapitel III. Det virker da også noget påklistret og ude af trit med de beregninger, der er lavet i kapitlet.

Det påpeges, at boligydelsen, der tildeles pensionister, er væsentligt højere end boligsikringen. Det skyldes ikke mindst, at personer der modtager boligsikring, maksimalt kan få dækket 15 pct. af udgiften, når de ikke har børn. Formandskabet finder ikke, at der er belæg for denne forskelsbehandling givet hensyn til indkomstfordelingen.

LO er ikke fuldstændig enig i denne betragtning. Reglerne for boligydelse skal ses i forhold til de reelle indkomster for folkepensionister, der er ret lave. Samtidig giver det god mening, at lade ydelsen følge de faktiske udgifter i alderdommen. Der kan dog være belæg for at undersøge problemstillingen nærmere.

Det anbefales i samme afsnit, at lade boligformue og lejeværdi af egen bolig indgå i reguleringsgrundlaget for ældrecheck.

LO kan bakke op om denne ændring. Det virker ikke rimeligt, at lade personer med en stor reel formue modtage ældrecheck, alene fordi formuen er placeret i et bestemt aktiv.

Dansk Metal

Konjunkturvurdering

Dansk Metal deler i store træk vismændenes vurdering af, at væksten i dansk økonomi vil være forholdsvis lav i år, men at der er et stort vækstpotentiale i lyset af virksomhedernes store opsparingsoverskud.

Vismændene fremskriver dansk økonomi til 2020. Vismændene forudser en meget langsom normalisering af konjunkturerne, og det betyder, at produktionen først vil blive bragt op på sit potentielle niveau hen mod 2020. Metal finder, at så lang en periode i krybesporet uden at udnytte økonomiens fulde kapacitet understreger behovet for at stimulere jobskabelsen.

Dansk økonomi er tilmed blandt de mest solide i EU. Metal deler derfor fuldt ud vismændenes anbefaling om, at regeringen bør stimulere økonomien yderligere, hvis det kan koordineres med EU. Opstramningen i den økonomiske politik i 2014 kan nemlig dræbe et spirende opsving – som vi så det i kølvandet på VKO's såkaldte genopretningspakke.

Vismændene konkluderer, at investeringsvinduet har øget aktiviteten i 2012 og 2013, hvilket bevirker, at ordningens ophør vil reducere væksten mærkbart i 2014. Metal er lige som vismændene meget positive over for investeringsvinduet, og Metal ser også en oplagt mulighed for at skrue mere på denne knap som led i en finanspolitisk lempelse.

Metal har længe undret sig over vismændenes dystre opfattelse af dansk konkurrenceevne. I rapporten fra efteråret 2012 fandt vismændene, at danske virksomheder har en meget svag konkurrenceposition, og derfor havde udsigt til et tab af markedsandele frem mod 2015.

Metal vil derfor kvittere for, at vismændene har taget konkurrenceevne op som sær-
emne. De grundige analyser har betydet, at vismændene har ændret sit syn på dansk konkurrenceevne. Vismændene ser ikke længere anledning til at konkludere, at danske virksomheder har en dårlig konkurrenceevne. I stedet finder vismændene, at danske virksomheder har en neutral til god konkurrenceevne. Ændringen kan ikke mindst tilskrives en fornyet vurdering af betydningen af den danske bytteforholdsforbedring. De nye toner glæder Metal, og de er også helt i tråd med konklusionerne i Produktivitetskommissionens rapport fra april i år.

Metal finder i den sammenhæng, at væsentlige forudsætninger for at flytte Danmark op i den globale værdikæde er en veluddannet og fleksibel arbejdsstyrke. Centralt er dog også samfundets evne som helhed til at producere og udnytte viden. Ny viden bliver blandt andet skabt via forskning og udvikling i offentligt regi, i private virksomheder eller i et samspil parterne imellem. Vismændenes fokus på bytteforholdet understreger derfor vigtigheden af samfundets investeringer i uddannelse, forskning og udvikling.

Metal deler ikke vismændenes vurdering af effekterne af dagpengereformen. Metal hæfter sig ved, at vismændene indledningsvist fremhæver den store usikkerhed, der knytter sig til datagrundlaget med henvisning til, at der kun foreligger data til og med februar 2013. Analyserne baserer sig derfor på en lille gruppe af ledige med to års dagpenge i hele deres dagpengeperiode. Trods databegrænsningerne er vismændene håndfaste i sin konklusion om, at dagpengereformen skaber en hurtigere overgang til beskæftigelse. Metal så gerne, at forbeholdene for dataenes robusthed også afspejlede sig i udlægningen af resultaterne.

Metal betvivler ikke, at søgeaktiviteten er øget, men stiller sig uforstående over for vismændenes konklusion. Vismændene viser, at dagpengereformen har medført, at flere tusinde er faldet ud af dagpengesystemet, samtidig med at kun 8,1 pct. af dem, der mistede dagpengerechten i januar måned var i beskæftigelse 4 uger efter, mens 7,6 pct. var i seniorjob. Det er en meget beskeden effekt af øget søgning, og Metal

mener ikke, at det kan begrunde den generelle konklusion, at akutledige finder beskæftigelse op til dagpengeudløb.

Det relevante spørgsmål er ifølge Metal snarere, om den større afgang til beskæftigelse er stor nok til at imødegå de negative konsekvenser af, at så stor en gruppe risikerer at stå uden forsørgelsesgrundlag. Vismændene forholder sig desværre ikke til denne problematik.

Vismændene finder, at de akutledige er langt fra at opfylde genoptjeningskravet. Kun ca. 12 pct. har beskæftigelse over 26 uger inden for de sidste 3 år. Metals opgørelse viser, at kun 4 pct. af Metals medlemmer i akutgruppen vil opfylde kravet om 26 ugers beskæftigelse.

At så mange arbejdsløse er så langt fra at opfylde genoptjeningskravet, når de mister deres dagpengeret, viser, at et genoptjeningskrav på 52 uger er ude af trit med virkeligheden. I hvert fald, når man er i en situation som den nuværende med lav eller ingen jobvækst.

I en lavkonjunktur er det afgørende at sikre, at arbejdsløse ikke forlader arbejdsmarkedet helt på grund af manglende forsørgelse, at de ikke står til rådighed for arbejdsmarkedet eller de ikke får tilbudt uddannelsesmuligheder.

Metal foretrækker en forkortelse af genoptjeningskravet frem for at forlænge dagpengeperioden. Metal vælger beskæftigelsesvejen frem for forsørgelsesvejen. Derfor har Metal foreslået et genoptjeningskrav på 13 uger, og har i den forbindelse sagt, at det afgørende ikke er, om dagpengeperioden er 4 år, 2 år eller noget helt tredje.

Desuden vil et væsentligt kortere beskæftigelseskrav være i trit med udviklingen på arbejdsmarkedet med flere kortvarige ansættelser og vikarjob.

Metal finder behov for en nærmere vurdering af, om det i praksis giver mening at gøre beskæftigelseskravet konjunkturfølsomt. Trods den ekstra akutindsats har den øgede afgang til beskæftigelse således ikke været nok til at undgå, at over 16.000 personer har opbrugt dagpengeretten siden nytår, samtidig med at mange står til at falde ud af dagpengesystemet. Metal mener, at det klart illustrerer, at en voldsom opstramning i dagpengesystemet i en kraftig lavkonjunktur er den helt forkerte vej at gå.

Vismændene konkluderer, at muligheden for seniorjob reducerer søgeintensiteten for de efterlønsberettigede i den ældre aldersgruppe. Der er ikke belæg for at drage denne skarpe konklusion. Faktisk er det et mere markant resultat, at 55-59 årige med

efterlønsbidrag har en større afgangsrate fra ledighed end 55-59 årige uden efterlønsbidrag.

Derimod er det velkendt, at 55-59 årige ledige har en betydelig større risiko for langtidsledighed end andre aldersgrupper. Det var netop årsagen til etableringen af seniorjobordningen, da man i 2006 afskaffede den forlængede dagpengeret for 50-59-årige.

7.000 personer skønnes at få brug for seniorjob i 1. halvår 2013, hvilket meget tydeligt dokumenterer behovet for ordningen. Alternativet for denne gruppe er, at de mister retten til den efterløn, de har indbetalt til i årevis og helt berettiget har en forventning om at kunne få.

Holdbar finanspolitik

Metal deler vismændenes vurdering af, at finanspolitikken er holdbar på lang sigt. Metal finder dog også anledning til allerede nu at gøre sig overvejelser i forhold til, at den strukturelle offentlige saldo over en længere periode vil udvise et underskud på mere end ½ pct. af BNP, og derfor vil være i konflikt med grænsen i budgetloven.

EU har i dette forår foreslået en mere lempelig grænse for Danmark på ¾ pct. af BNP set i lyset af de grundlæggende sunde offentlige finanser. Metal deler derfor også vismændenes forslag om at ændre underskudsgrænsen for den strukturelle saldo fra ½ til ¾ pct. af BNP, som er EU's minimumskrav til et mellemfristet mål for Danmark. Det vil give større finanspolitisk råderum uden at reducere de offentlige finansers troværdighed.

Tilbagetrækning

Vismændene har udarbejdet spændende analyser om tilbagetrækning. Metal er meget tilfreds med, at vismændene konkluderer, at en fuldstændig afskaffelse af efterlønnen ikke vil forbedre de offentlige finanser, idet udsigten til at kunne gå på efterløn medvirker til at fastholde efterlønsberettigedes tilknytning til arbejdsmarkedet. Det hænger sammen med, at gruppen af efterlønsmodtagere primært vil være lavtlønnede grupper, samtidig med at der vil være tale om en begrænset gruppe af efterlønsmodtagere i fremtiden.

3F

Konjunkturvurderingen

Vismændene tegner et billede af, at dansk økonomi stadig står i stampe, da vækstbilledet for årene 2012-2015 samlet er nedjusteret med næsten 2 ½ pct. i forhold til

efterårsrapporten. Det er specielt en lavere vækst i den indenlandske efterspørgsel (dvs. privat forbrug, offentligt forbrug og investeringer), der er hovedbegrundelse for nedjusteringen, samt at det først er i 2014, at vi kan forvente en fremgang i efterspørgsel og produktion, der er kraftig nok til at øge beskæftigelsen. Indenlandsk fremhæver vismændene endnu en gang det store vækstpotentiale, der ligger i at den private sektor har opbygget et stort opsparingsoverskud, og at husholdningerne har konsolideret deres økonomi væsentligt.

Vismændene vurderer samtidig de offentlige finanser tilstrækkeligt sunde til, at det er forsvarligt at føre en mere lempelig politik end planlagt. Det sammenholdt med, at produktionsniveauet ligger 4 pct. under det naturlige niveau (outputgabet), så vil en lempelse af finanspolitikken være tilsigtet.

3F vil også kreditere Vismændene for at skrive, at Danmark bør følge EU's krav og sænke underskudsgrænsen i Budgetloven til $\frac{3}{4}$ pct. af BNP. Da Budgetlovens krav ikke bør være strengere end EU's krav til Danmark, så der er mulighed for en mere lempelig finanspolitik.

Billedet af den danske økonomi, som Vismændene præsenterer, er 3F helt enig i. Vi kan se, at mange virksomheder indenfor de brancher, hvor 3F har overenskomster, er ramt af den indenlandske efterspørgsel (bl.a. byggesektoren m.m.). Derfor ser vi gerne, at der skabes de rigtige rammer fra regeringen, så det kan give et skub til at få gang i den indenlandske efterspørgsel.

Rammerne til en mere lempelig finanspolitik kan bl.a. ske ved at hæve anlægsloftet ude i kommunerne, så der er mulighed for at få renoveret og bygget nyt - bl.a. kloaksystemerne er yderst nedslidte. Det offentlige forbrug skal selvfølgelig ændres relativ meget i det førstkommende år, efterfulgt af lavere vækst frem mod 2020. Det kan være med til at skabe tryghed og vækst for danske virksomheder og arbejdere i de næste par år og dermed også hjælpe til at øge den indenlandske efterspørgsel fra den private sektor efterfølgende.

EU

Vismændene anbefaler den danske regering at arbejde for et kursskifte i EU's spa-repolitik, så lande med sunde offentlige finanser lemper finanspolitikken (her menes Danmark, Tyskland, Sverige, Finland, Holland og Østrig). Samtidig vil det sandsynligvis være muligt at stramme finanspolitikken en anelse langsommere i nogle af de udsatte lande, hvis dette blev meldt ud som en koordineret strategi på EU-niveau.

Her er 3F fuldstændig enig med Vismændene. Med et globalt arbejdsmarked som EU, vil en koordineret lempelse være til stor gavn, ikke blot for de implicerede lande, men også alle nabolandene.

Konkurrenceevne

Endnu en gang har vismændene taget konkurrenceevne op som særemne, denne gang med en anden konklusion end tidligere. Nu tyder analyserne på, at danske virksomheder generelt ikke har en dårligere konkurrenceevne. Det fremgår i særafsnittet, at *”Samlet giver analyserne i dette afsnit ikke belæg for at konkludere, at danske virksomheder i disse år generelt har en dårlig konkurrenceevne. Dertil er signalerne for blandede. Om noget tyder analyserne på en neutral til god konkurrenceevne.”*

3F vil gerne kvittere for analysen af dansk konkurrenceevne. Resultaterne viser, at der ikke er et stort konkurrenceevneproblem for de internationalt konkurrerende erhverv. Et udsagn 3F hele tiden har argumenteret for, specielt efter overenskomsterne i 2010 og 2012 på det private område, hvor de aftalte lønstigninger knap nok har fulgt med inflationen.

Analyse af akutledige

Vismændene undersøger arbejdsmarkedsvelfærden for de omkring 50.000 modtagere af akut-breve frem til februar 2013.

De viser, at omkring 12 pct. af de akutledige havde haft over 26 ugers beskæftigelse inden modtagelsen af akutbrevet, og at den ønskede halvering af genoptjeningsperioden ikke vil have afhjulpet situationen.

3F har hele tiden arbejdet hårdt på at forbedre vilkårene for de ledige og gruppen af akutledige, 3F'erne udgør næsten 1/3 af de akutledige. Derfor vil 3F gerne se, at genoptjeningsperioden kom endda endnu længere ned end 6 måneder.

Vismændenes analyse kunne være foretaget mere korrekt ved både at se på effekten af genoptjening, når arbejdsmarkedet er i højkonjunktur og i en lavkonjunktur. Samtidig skal mængden af optjente ugers beskæftigelse være opgivet på tidspunktet, hvor dagpengene udløber. Naturligvis er det umuligt på grund af manglende data at se på alle akutledige og deres genoptjening af uger, dagen før de falder ud af dagpengesystemet. Her skulle man i stedet bruge et lignende år og se på, hvor meget gruppen genoptjener i det sidste halvår af deres dagpengeperiode. Det vil skabe et meget mere nuanceret billede af, hvor vidt en sænkelse af genoptjeningsperioden vil afhjælpe de akutledige eller ej.

Vismændene analyserer tillige afgang fra ledighed til beskæftigelse for personer omfattet af den 2-årige dagpengeperiode og personer med længere dagpengeperioder.

Der er lavet to analyser.

En hvor afgangsraten for nyledige i januar-februar 2009 (med 4 års dagpengeperiode) sammenlignes med nyledige i januar-februar 2011 (med 2 års dagpengeperiode). Her er afgangen for sidste nævnte gruppe lidt højere lige inden dagpengeophør, dvs. lige omkring 2 års anciennitet.

En hvor dagpengemodtagere med 1 ½ års dagpengeanciennitet i midten af 2011 sammenlignes med personer med 1 ½ års dagpengeanciennitet i midten af 2012. De to grupper har hhv. 1 ½ og ½ år tilbage af dagpengeperioden, men stod i en sammenlignelig konjunktursituation. Her viser resultaterne, at gruppen fra 2012 med en kort dagpengeperiode har systematisk større afgang til beskæftigelse.

Dét, at vismændene på baggrund af disse to analyser konkluderer, at den kortere dagpengeperiode motiverer ledige til at søge mere intensivt, er misvisende.

Der er en række anmærkninger til metoderne bag analyserne. Når der kigges på afgangsraten for nyledige, er der ikke fokus på at tælleren er meget lav, ved personer der har været ledige i 4 år i træk. Det betyder, at afgangsraten også er yderst høj, når blot én person kommer i beskæftigelse. Det samme er gældende for de ledige med 2 års dagpengeophør, fordi en meget lille andel rent faktisk er tilbage og har været fuldtidsledige hele vejen. En anden anmærkning med analysen er, at man ikke kan adskille seniorjobs fra ordinær beskæftigelse. Det betyder, at en høj rate af dem, der er faldet ud i starten af 2013 og var over 55 år, vil indgå som ordinær beskæftigelse, selvom de overgik til et seniorjob.

Angående Analysen med tilbageværende ledige, så er det ikke korrekt at ligestille 2011 med 2012, når der ses på overlevelseskurve for ledige. Det skyldes, at der er foretaget en række foranstaltninger for de akutledige i 2012, der ikke fandtes i 2011. Bl.a. har både akutpakke 1 og akutjob skullet virke til at få flere i beskæftigelse, og samtidig har der været fokuseret på nogle redskaber, der ikke kan måles i DREAM - bl.a. seniorjobs og jobrotation. Så alle dem, der har fået et seniorjob eller er kommet i jobrotation, vil i analysen indgå som en del af afgangen til beskæftigelse.

Akademikerne

Kun få hjælpes ved ændring af genoptjeningskrav

Beregningerne giver imidlertid ikke det fulde billede, påpeger Akademikerne i en kommentar, da vismændene ikke tager højde for positive adfærdsændringer, hvis det bliver lettere at genoptjene dagpenge.

Akademikerne kvitterer for en ny vismandsrapport, som blandt andet har konjunkturdagsreglerne, dagpengeregler og tilbagetrækningsmønstre blandt de væsentligste emner.

Danmark endnu ikke på vej ud af lavkonjunktoren

Sortsyn præger den aktuelle konjunktursituation. Vismændene forventer en BNP-vækst på beskedne $\frac{1}{4}$ pct. i 2013, hvorefter økonomien ventes at vækste i underkanten af 2 pct. i hhv. 2014 og 2015.

Rapporten påpeger et interessant skisma, idet konjunktursituationen tilsiger en lempelse af finanspolitikken, men dette begrænses af EU's krav til den strukturelle saldo. Vismændene opfordrer på den baggrund regeringen til at arbejde for, at EU beslutter at tillade lande med grundliggende sunde offentlige finanser at fravige de aktuelle saldokrav.

Akademikerne mener, at det er ærgerligt, at sådanne EU-hensyn i situationen blokerer for at dosere finanspolitikken hensigtsmæssigt og deler i øvrigt vismændenes vurdering af vigtigheden i, at der opnås fælles forståelse for problemet i EU. Det skal tilføjes, at dette er endnu et eksempel på, at vi i Danmark har en stigende udfordring i forhold til at kunne anvende finanspolitikken som vækst- og beskæftigelsesstimulerende redskab. Der forestår generelt et udviklingsarbejde, så arsenalet af mulige finanspolitiske lempelser forfines, så man i højere grad kan stimulere beskæftigelsen bredt set inklusiv de videntunge brancher, når behovet for mere ekspansiv finanspolitik opstår.

Kun 15 pct. af ”akutledige” kan reddes af lempeligere genoptjeningskrav

Den nye DØR-rapport kan muligvis mistolkes som en legitimering af det nuværende genoptjeningskrav i dagpengereglerne. Vismændene konkluderer i hvert fald, at en ”tilbagerulning” af genoptjeningskravet til 26 uger i modsætning til de nuværende 52 uger højst vil give 15 pct. af de akutledige en fornyet dagpengeret.

Akademikerne vurderer dog, at disse beregninger ikke giver det fulde billede af en lempelse, da vismændene ikke medtager positive adfærdsændringer, hvis det bliver lettere at genoptjene dagpenge. Et forkortet genoptjeningskrav vil øge incitamentet til at tage selv meget kortvarige job, da kludetæppet af kortere ansættelser bliver mere overskueligt. Kombineret med fx ændrede regler for supplerende dagpenge og opgørelse af dagpengeforbrug i timer frem for uger vil det blive muligt at designe en mere differentieret jobsøgningsstrategi og dermed også bidrage til øge det samlede arbejdsudbud.

Vismændenes analyser tyder på, at dagpengereformen – den forkortede dagpengeperiode og forøgede genoptjeningskrav – har haft en positiv beskæftigelseseffekt, selv

kontrolleret for konjunkturmæssige forhold. Akademikerne finder ikke dette overraskende. Det væsentlige er, at denne beskæftigelseseffekt har været markant mindre end håbet, da dagpengereformen blev besluttet, og der derfor fortsat er behov for at gentænke hele regelsættet for dagpengesystemet med henblik på at finde en langsigtet løsning uden et stort antal ledige mister forsørgelsesgrundlaget.

Selv pensionering ses som et stigende problem

Vismandsrapporten fremhæver, at der siden 1990'erne er sket en udbygning af arbejdsmarkedspensionerne, som betyder, at flere i fremtiden vil have råd til at trække sig tidligt tilbage fra arbejdsmarkedet. Vismændene vurderer på baggrund af dette, at effekten af de seneste års pensionsreformer dermed kan blive mindre end hidtil vurderet. Der foreslås derfor en række skattemæssige justeringer m.m., herunder bl.a. ændringer af pensionsmodregning i folkepensionen, opsat ældrecheck, skattefradrag til folkepensionister og bortfald af særlige boligregler for de ældre.

Akademikerne påpeger, at opbygningen af arbejdsmarkedspensionerne grundlæggende er en succeshistorie, som har styrket den moderne velfærdsstat – en succeshistorie som mange andre lande misunder os. Man skal derfor være påpasselig med at overproblematisere selv pensionering som fænomen.

Dansk Industri

Konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

Vismændenes prognose er ikke langt fra DI's prognose

Vismændenes prognose ligger i hovedtræk på linje med DI's prognose. Vismændene har dog et lidt mere pessimistisk syn på 2013 og et lidt mere optimistisk syn på 2014. Der er udsigt til meget svag vækst især i 2013, hvor den private beskæftigelse ventes at falde med omkring 13.000 personer.

Vismændene sætter fokus på dansk konkurrenceevne

Vismændene anfører, at det er vanskeligt at finde tydelige tegn på en dårlig konkurrenceevne. De danske enhedslønomkostninger er steget væsentligt, men forværringen er væsentligt mindre, når der måles i løbende priser. Samtidig har vi ikke klaret os dårligere end en række sammenlignelige lande.

DI mener, at det er vigtigt at fastholde fokus på omkostningsudviklingen

Vores lønninger er med sikkerhed steget langt mere end i udlandet. Der er så en lang række måleproblemer forbundet med at afgøre, om dette kan være velbegrundet. Enhedslønomkostningerne skal i et eller andet omfang korrigeres for udviklingen i bytteforholdet, hvor danske virksomheder er gode til at finde niches og producere

up-marked produkter, der kan opnå en fornuftig pris, uden at det går ud over afsætningen. Dette betyder dog ikke, at omkostningerne ikke er vigtige. Det er de i høj grad. Der er grænser for, hvor store omkostningsforskelle, man kan innovere sig ud af. Og som påpeget af produktivitetskommissionen, så er de høje lønstigninger i servicesektoren med stor sikkerhed ikke begrundet i en fornuftig produktivitetsudvikling.

Styrket konkurrenceevne vil føre til, at flere arbejdspladser vil kunne genskabes

Synet på konkurrenceevnen hænger i høj grad sammen med, hvilket ambitionsniveau man har. Hvis man ser på de problemer, som Danmark har med at få genskabt nogle af de mange tabte arbejdspladser, så er der et betydeligt problem med konkurrenceevnen. Det er DI's ambition hurtigt at komme i gang med at genskabe disse arbejdspladser, og her ville en bedre konkurrenceevne hjælpe, hvilket vismændene også påpeger.

Hvis man sammenligner med, hvordan det går i en række andre lande, så er det rigtigt, at Danmark ikke klarer sig ringere end gennemsnittet af eurolandene. Men igen er det et spørgsmål om ambitionsniveau. Det gennemsnitlige euroland klarer sig dårligt og har en dårlig konkurrenceevne. Vores konkurrenceevne har det klart ringere end den tyske. Vores væsentligste konkurrenter befinder sig i Tyskland, som også er vores væsentligste eksportmarked.

Dagpengereformen har virket

Vismændene har udarbejdet en række interessante analyser af dagpengereformen og af akutledige. Analyserne viser, at dagpengereformen har virket efter hensigten, også under den økonomiske krise, og at afgang fra ledighed til beskæftigelse som forventet, er højere for ledige med en 2-årig dagpengeperiode end for ledige med en 4-årig dagpengeperiode.

DI enig med vismændene i at lempelser bør undgås

Endvidere bør man hæfte sig ved, at vismændene finder, at hver fjerde af de akutledige, der i december stod til at opbruge dagpengerechten i januar, var i beskæftigelse allerede i januar.

Regeringens forslag om ændret indfasning af dagpengereformen er fremlagt efter færdigredigering af vismandsrapporten, og er derfor ikke vurderet. Men vismændene advarer mod gentagne ”midlertidige” lempelser. DI kan fuldt ud tilslutte sig denne advarsel, idet regelændringerne mindsker de positive effekter af dagpengeforkortelsen.

I stedet for at fastholde ledige på offentlig forsørgelse, mener DI, at man bør sætte yderligere fokus på at effektivisere beskæftigelsesindsatsen.

Ikke behov for finanspolitisk lempelse

Vismændene anfører, at finanspolitikken er uhensigtsmæssigt stram i 2014 på grund af investeringsvinduet. DI har en anden vurdering af betydningen af investeringsvinduet og vurderer derfor opstramningen i 2014 som mindre betydningsfuld. DI er enig med regeringen i at finanspolitikken er lagt fornuftigt til rette i 2014.

Danmark bør undgå finansiel transaktionsskat

Vismændene mener ikke, at det kan vurderes, om Danmark bør deltage i en bankunion før der foreligger et samlet grundlag for en sådan, inkl. indskydergaranti og en afviklingsmekanisme.

Vismændene anbefaler endvidere, at Danmark ikke bør tilslutte sig en finansiel transaktionsskat på det nuværende grundlag. Det er bedre at beskatte den finansielle sektor med en lønsumsafgift. DI ser ikke et behov for en øget beskatning af den finansielle sektor, men er ellers enig i betragtningerne.

Vismændene anbefaler afskaffelse af skattestoppet på boliger

Vismændene gentager anbefalingen om en ophævelse af ejendomsværdiskattestoppet for ejerboliger: Ejendomsværdiskatten bør allerede fra 2015 udgøre 1 pct. af ejendomsværdien.

DI er enig med Det Økonomiske Råd i, at den nuværende indretning af ejendomsværdibeskatningen er uhensigtsmæssig, bl.a. fordi den ikke lægger en dæmper på konjunkturrelle prisudsving. Hertil kommer, at beskatningen tager udgangspunkt i ejendomsværdierne på et tilfældigt tidspunkt (2001/2), og dermed over tid, i stigende grad, vil kunne opleves som uretfærdig. På det grundlag mener DI, at der i god tid inden 2020 bør udarbejdes et forslag til en fremtidssikret og hensigtsmæssig boligbeskatning, som skal ses i sammenhæng med den øvrige beskatning af kapitalindkomst. En sådan reform må dog ikke medføre et højere skattetryk.

Vismændene vil indeksere alle afgifter med inflationen

Vismændene anbefaler, at alle afgifter permanent indekseres med inflationen. I dag er det alene energiafgifterne, der indekseres efter 2020 (efter nettoprisindekset). DI mener, at det er forkert med en automatisk indeksering. Danmark har brug for at sænke skattetrykket, herunder ved at sænke eller afskaffe udvalgte afgifter på bl.a. grænsehandelsfølsomme varer. Og afgifterne bør under alle omstændigheder kun forhøjes i takt med ændringer i udlandet.

Holdbar finanspolitik

Vismændene finder den førte finanspolitik holdbar

Vismændene anfører at finanspolitikken er holdbar med en forventet saldo i 2020 på ½ pct., hvilket er mere optimistisk end vurderet af regeringen.

DI mener, at den økonomiske politik ligeledes bør vurderes ud fra bidraget til øget velstand

DI værdsætter vismændenes analyser af finanspolitik holdbarhed, som vismændene fremover skal overvåge i henhold til budgetloven.

DI så dog gerne, at vismændene i denne forbindelse også fokuserede på vækst og velstand. Finanspolitisk holdbarhed kan opnås på vidt forskellige velstandsniveauer. Den økonomiske politik bør derfor ikke alene vurderes på finans-politisk holdbarhed, men i lige så høj grad på, hvorvidt den bidrager til at øge velstanden i samfundet.

Tilbagetrækning

DI kvitterer for vigtig analyse

DI vil gerne kvittere for det omfattende arbejde, som vismændene har gennemført omkring tilbagetrækning. Arbejdet bidrager med ny viden til vigtigheden af, at økonomiske incitament er i høj grad er grundlaget for den enkeltes beslutning om sin arbejdsmarkedsdeltagelse.

Stadigt stort potentiale for at øge arbejdsstyrken

Vismændene finder, at der fortsat er et betydeligt potentiale for at øge arbejdsstyrken ved at gennemføre justeringer, der påvirker tilbagetrækningsbeslutningen. Vismændenes konkrete forslag er dog mindre justeringer, der søger at reparere på, at blandt andet den høje marginalskat reducerer gevinsten ved at arbejde. DI er enig med vismændene i, at der fortsat er et arbejdsudbudspotentiale ved at afskaffe efterlønnen fuldt ud.

Håndværksrådet

Konjunkturafsnittet

Håndværksrådet er enig med formandskabet i, at der trods regeringens vækstplan fortsat er brug for initiativer, der kan stimulere økonomien på den helt korte bane.

Dansk økonomi er gået i stå, hvilket også bekræftes af Håndværksrådets egne konjunkturundersøgelser, og formandskabet forudser kun en BNP-vækst i 2013 på en kvart procent.

I det scenarie er Håndværksrådet meget enig i, at regeringen skal føre en mere lempelig finanspolitik. Rådet opfordrer derfor regeringen til at følge formandskabets anbefalinger om at optage forhandlinger med EU med henblik på at give lande med grundlæggende sunde offentlige finanser mulighed for at lempe finanspolitikken yderligere og dermed fravige de nuværende stramme krav.

Formandskabet anerkender en positiv beskæftigelseseffekt af BoligJobordningen på kort sigt, men et løft på knap 4.000 personer i den private beskæftigelse i 2013 som følge af regeringens vækstplan er slet ikke nok. Modelberegningen illustrerer med al tydelighed, at der er brug for et grundlæggende skifte i beskæftigelsessituationen i den private sektor herhjemme – i det hele taget er der brug for et stemningsskifte blandt økonomiens aktører.

Det er på den baggrund Håndværksrådets holdning, at BoligJobplanen bør gøres permanent, og at den med hensyn til fradragets størrelse bør være på niveau med den svenske ordning. Dermed vil ordningen også kunne bidrage langt mere effektivt til at vaske sort arbejde hvidt og skabe private arbejdspladser.

Håndværksrådet ser lige som vismændene med bekymring på udviklingen i dansk økonomi.

Håndværksrådets seneste konjunkturundersøgelse viser, at de små og mellemstore virksomheders ordreforventninger i første kvartal i år var rekordlave, når man sammenligner med niveauet i første kvartal i de sidste fire år.

Ser man fremad til andet kvartal i år vil ordretilliden oven i købet ramme endnu et lavpunkt. Dette fremgår af de foreløbige svar indsamlet fra rådets seneste undersøgelse.

Selvom formandskabet ser blandede signaler om den danske konkurrenceevne, må det ikke føre til, at initiativer til styrkelse af virksomhedernes konkurrenceevne forbliver i skuffen. Afgiftslempelserne i vækstplanen vil isoleret set bidrage til en styrkelse af virksomhedernes konkurrenceevne. Håndværksrådet appellerer til, at Vækstplan DK ikke betragtes som endestation i forhold til at lempe afgifter. Regeringen bør således allerede nu lægge planer for yderligere lempelser af afgiftsniveauet overfor virksomhederne.

Håndværksrådet er tilhænger af investeringsvinduet, og der har fra mange sider været rejst kritik af ordningen, men som formandskabet påpeger, så har det en negativ konsekvens for væksten, når vinduet ophører. Derfor foreslår Håndværksrådet, at vinduet forlænges.

Landbrug & Fødevarer

Formandskabet vurderer i oplægget, at danske virksomheder generelt set ikke har et konkurrenceevneproblem. Landbrug & Fødevarer deler ikke denne konklusion men mener, at de mange forhold, som trækker konkurrenceevnen i en negativ retning, undervurderes.

Lønkongurrenceevnen er forringet

Ifølge rapporten er den danske lønkongurrenceevne siden 1995 forværret med 13 pct. Og på trods af en vis genopretning de seneste år, er lønkongurrencen ét væsentligt område, hvor konkurrenceevnen er blevet forværret.

Mangler at se på betydelige aspekter af konkurrenceevnen

Samtidig undlader formandskabet at tage andre rammebetingelser, som har indflydelse på konkurrenceevnen i betragtning. Her kan forhold som, fx skatter og afgifter, regulering og anden offentlig administration fremhæves. Punkter, hvor Danmark i vid udstrækning halter bagud i forhold til vores udenlandske konkurrenter.

Har svært ved at genkende argumentation

Formandskabet tolker tabet af lønkongurrenceevnen som udtryk for, at værdien af det arbejdskraften producerer, er steget. Dermed har det været muligt at tage flere penge for de eksporterede varer, og det har således været muligt at give højere lønninger. Det giver Rådet anledning til at vurdere, at stigningen i enhedslønoms-kostningerne ikke nødvendigvis kan fortolkes som et udtryk for dårligere konkurrenceevne. Landbrug & Fødevarer kan ikke genkende den angivne kausale sammenhæng mellem pris og løn.

Industribeskæftigelsen er faldet markant

Den faktiske udvikling viser da også, at industribeskæftigelsen i Danmark er faldet med ca. 140.000 personer siden 1995. Samtidig udvider danske industrivirksomheder i udlandet. De seneste tal fra Danmarks Statistik viser, at der er ca. 330.000 personer ansat på danske industrivirksomheders datterselskaber i udlandet. Samme kilde viser, at der er i alt 1,3 mio. ansatte i danske datterselskaber i udlandet.

Til fordel for konkurrenceevnen fremhæver formandskabet, at bytteforholdet er blevet forbedret, og det aktuelle overskud på varer- og tjenestebalancen er meget stort.

Forbedrede bytteforhold skyldes højere eksportpriser

Det er rigtigt, at Danmark i perioder har oplevet betydelige forbedringer i bytteforholdet. Bytteforholdet blev forbedret i perioden frem mod 2004, mens det faldt i årene frem mod 2007 for igen at stige frem til i dag. Frem til 2007 forklarer for-

mandskabet, at virksomhederne var i stand til at eksportere de samme varer til en højere pris. Efter 2008 måtte eksportvirksomhederne.

Dansk Erhverv

Kapitel om konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

Det Økonomiske Råd forventer, at der i perioden 2015-2020 i gennemsnit kan opnås en økonomisk vækst på 2,2 pct. årligt, og at beskæftigelsen som følge deraf vokser med mere end 200.000 fuldtidsbeskæftigede frem mod 2020. Dansk Erhverv anser dette som et ret optimistisk skøn.

Dansk Erhverv deler vurderingen af, at der er et potentiale for en betydelig fremgang i det private forbrug på mellemlangt sigt. Renten er lav, inflationen ligeså. Aktiekurser, skattelettelse og et stabiliseret boligmarked trækker i samme retning. Men først når arbejdsmarkedet vender, vil der for alvor blive ændret i opsparings-/forbrugsadfærden i husholdningerne. Dansk Erhverv forventer, at der bliver tale om en gradvis forbrugsfremgang og ikke en pludselig effekt.

Dansk Erhverv anerkender, at investeringsvinduet har haft en vis betydning i industrien. Dansk Erhvervs egne medlemsundersøgelser tyder på en yderst moderat effekt i servicesektoren, hvor blot ca. 3 pct. af virksomhederne har anvendt eller vil anvende investeringsvinduet til at iværksætte investeringer, de ellers ikke ville have foretaget. Lidt flere vil fremrykke planlagte investeringer. I det hele taget tyder Dansk Erhvervs seneste mange økonomiske prognoser på, at der ganske vist sker en omsætningsfremgang, men den er ikke kraftig nok til at trække beskæftigelse og investeringer med op.

Dansk Erhvervs medlemsundersøgelser viser, at virksomhederne fortsat oplever en alvorlig kreditklemme, som begrænser udviklingsmulighederne for dansk erhvervsliv. Dansk Erhverv opfordrer formandskabet til at tage problemstillingen om kreditklemme op i tilknytning til belysning af Danmarks konkurrenceevne og private investeringers bidrag til fornyet vækst.

Vækstplan DK er efter Dansk Erhvervs vurdering en god kombination af kort- og langsigtede tiltag. På kort sigt stimuleres mange af de hjemmemarkedserhverv, der hæmmes af det lave privatforbrug: Detailhandel nyder godt af lettelse i grænsehandelsafgifter, hoteller og virksomheder, der køber overnatningsydelser af forøget momsafløftning, bygge- og anlægsbranchen af Bolig-jobordning og SMV-sektoren mere generelt af forlængede momskredittider. På længere sigt er der positive effekter på investeringer, velstand og produktivitet af selskabsskattesænkningen. Der er

dog også fremadrettet behov for at fortsætte reformkursen og gennemføre yderligere forbedringer af danske virksomheders rammevilkår.

Dansk Erhverv deler Det Økonomiske Råds negative vurdering af den finansielle transaktionsskat, FTT. Provenuet står ikke mål med ulemperne, som bankerne vil sende videre til forbrugere og erhvervsliv. Selv EU-Kommissionen vurderer, at FTT indebærer et langsigtet BNP-tab på $\frac{1}{4}$ pct. af BNP. Hvis man vil beskatte den finansielle sektor, er lønsumsafgift efter dansk forbillede trods alt at foretrække – en vurdering Dansk Erhverv har gjort gældende i en række høringssvar gennem årene.

Rådet har gennemført analyser, som indikerer, at dagpengereformen med en nedsættelse af dagpengeperioden fra 4 til 2 år og forøgelsen af genoptjeningskravet har haft en positiv beskæftigelseseffekt, fordi udfaldstruede ledige intensiverer deres job-søgning. Analyserne bekræfter, hvad Dansk Erhverv har fremført. Dagpengerefor-men har haft positiv effekt på arbejdsudbuddet, og de midlertidige tiltag har svækket incitamentet til, at ledige intensiverer jobsøgningen og også søger jobs, som ligger i den lavere del af lønskalaen. Derudover sender forliget på dagpengeområdet mellem regeringen og Enhedslisten fra maj 2013 yderligere et uheldigt signal om, at der også fremover vil blive lavet uhensigtsmæssig diskretionær adhoc-lovgivning på området.

Det Økonomiske Råd anbefaler en koordineret international selskabsbeskatning med en fælles EU-minimussats. Det er dog efter Dansk Erhvervs mening ikke hensigts-mæssigt. Dels er det typisk nødvendigt for små åbne økonomier med små hjemme-markeder at have en lidt lavere selskabsskattesats end de store lande for at kunne tiltrække investeringer. Dels udgør selskabsbeskatningen en meget lille del af det samlede skatteprovenu, og bevægelsen går generelt i retning af bredere skattebaser og lavere satser. På langt sigt er det ønskeligt med en mere fælles EU-opgørelse af skattegrundlaget (den såkaldte CCCTB = Common Consolidated Corporate Tax Base), men med valgfrie satser. Dette har dog meget lange udsigter.

Dansk Erhverv er enig i, at punktafgifter, der udelukkende har fiskalt formål, er et godt sted at angribe i bestræbelsen på et mere enkelt skattesystem og at styrke virksomhedernes rammevilkår.

Meget tyder på, at den europæiske krisebekæmpelsespolitik har været hårdere end først antaget på grund af en kraftigere multiplikator-effekt af de finanspolitiske opstramninger end ventet. Bl.a. derfor støtter Dansk Erhverv Det Økonomiske Råds synspunkt om, at de EU-lande, der grundlæggende har sunde offentlige finanser og har råderum til en mere ekspansiv og vækstorienteret politik, også i højere – og koordineret – grad bør udnytte dette. Når det er gået så galt i Eurozonen, skyldes det bl.a., at man i bedømmelsen af henholdsvis offentlig saldo og offentlig gæld som

procentandel af BNP har fokuseret på tælleren i brøken, men forsømt at gøre noget for at gøre nævneren (BNP) større. Til gengæld er det en nyttig pointe fra Det Økonomiske Råd om, at man skal passe på med dansk enegang.

Temakapitel om holdbar finanspolitik

Det er en interessant pointe, at der ikke er noget formål med, at finanspolitikken er overholdbar, og at der således ikke bør finde en overbeskatning sted. Dansk Erhverv deler dette synspunkt.

Dansk Erhverv deler til gengæld ikke synspunktet om, at punktafgifter automatisk bør indekseres. For selvom det principielt er bedst at opgøre en skat i procent (som med fx moms, indkomst- og selskabsskat), så indekseres eventuelle punktafgifter i vores nabolande ikke. Det nuværende punktafgiftssystem bør under alle omstændigheder undergå en gennemgribende revision for at gøre det mere overskueligt og skabe bedre sammenhæng mellem provenu og administrative byrder.

Dansk Erhverv er enig i, at nominalprincippet i ejendomsværdibeskatningen bør afskaffes, og beskatningen låses fast som en procentdel (på det nye lavere niveau), som Det Økonomiske Råd ganske moderat har foreslået mange gange, og som indgik i Dansk Erhvervs forslag til skattereform fra 2012, hvor et af hovedprincipperne var at flytte skat væk fra aktiv erhvervsudøvelse og over på passiv ressourceanvendelse. Det forudsættes, at provenuet bruges på lettelse af mere forvridende skatter eller afgifter, så den finanspolitiske holdbarhed forbliver ”netop holdbar”. De gavnlige effekter mod bobler på boligmarkedet – og dermed en stabiliserende effekt på økonomien – hilses velkommen.

Temakapitel om tilbagetrækning

Det Økonomiske Råd har analyseret, hvordan tilbagetrækningstidspunktet kan hæves, idet pensionsopsparingen for mange fremover bliver så høj, at mange vil trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet, før de kan modtage offentlig pension. Diskussionsoplægget indeholder forslag til justeringer inden for det nuværende pensionsystem, men indeholder desværre ikke nye tiltag.

Med de gennemførte ændringer af efterlønnen indikerer analyserne, at en fuldstændig afskaffelse af efterløn ikke vil have stor effekt på langt sigt frem til 2050. Dansk Erhverv er ikke enig. Efterlønsordningen skal helt afskaffes, idet ordningen indeholder andre rettigheder som seniorjobordningen. I 2013 forventes antallet af seniorjobbere at nå 7.000 personer. Ordningens konstruktion indebærer samtidig en større offentlig sektor. Endelig er der behov for et gennemskueligt beskæftigelsessystem uden særordninger for personer med en bestemt alder eller lignende.

Det er muligt at få opsat pension, hvis tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet udskydes, når pensionsalderen er nået. Dette gælder ikke for ældrechecken. Det foreslås, at ældrechecken også kan opsættes, og at den opsatte pension forrentes. Dansk Erhverv er enig i, at overførselsindkomsterne skal indrettes således, at incitamentet til at arbejde øges – og støtter derfor anbefalingerne.

Beregninger viser, at et skattefradrag på 100.000 kr. for pensionister i beskæftigelse kan øge arbejdsudbuddet med op til 6.000 personer. Dansk Erhverv anerkender, at den velafprøvede ordning med et 100.000 kr. nedslag for de 64-årige øger incitamentet til at forblive på arbejdsmarkedet. Skattesystemet skal fremme incitamentet til at arbejde – men det skal samtidig sikres, at skattelettelsen ikke fortrinsvis gives til personer, som alligevel vil have fortsat med at arbejde.

Skattesystemet skal fremme incitamentet til at arbejde – og der er ikke grund til at ændre denne succesfulde ordning, der også vil virke for personer med høj pensionsformue.

Dansk Erhverv støtter afslutningsvis et generelt serviceeftersyn af de rent aldersbetingede ydelser, der ikke eksplicit forøger arbejdsudbuddet. I den forbindelse ønskes ”et rent snit”, med en total afskaffelse af de evt. u hensigtsmæssige ordninger for at undgå modproduktive arbejds- og opsparingsmæssige incitamenter i løbet af arbejdslivet.

Finansrådet

Dansk økonomi

Finansrådet deler overordnet formandskabet vurdering af den nuværende økonomiske situation og udsigterne. Dansk økonomi vender kun langsomt. Formandskabets skøn på styrken i opsvinget ligger dog i den høje ende.

Finanspolitiske lempelser kan være fornuftige set i lyset af den svage private efterspørgsel, særligt hvis der aftales en koordineret europæisk indsats. Dansk økonomi er meget afhængig af vores samhandelspartnere, og uden et europæisk opsving intet dansk opsving. En enkeltstående dansk lempelse i størrelsesorden et kvart pct.point vil derfor næppe gøre den store forskel. Såfremt der vedtages ekspansive tiltag, er det vigtigt, at de forbedrer de underliggende strukturer i samfundet.

Finansrådet noterer sig formandskabets konklusion om, at dagpengereformen har haft en positiv beskæftigelseseffekt. Det er glædeligt. Effekten af reformen svækkes dog midlertidigt med en langsommere indfasning. Det bør ikke præcedens i andre sammenhænge.

Formandskabet peger på, at Danmarks konkurrenceevneudfordring ikke er så stor som først antaget. Det skal imidlertid ikke fjerne fokus på fortsatte strukturreformer, der forbedre velstanden. Det er eksempelvis stadig nødvendigt med en tilpasning af omkostningsniveauet.

Formandskabets fremskrivninger tyder på, at de offentlige finanser er holdbare på langt sigt. Vi bevæger os dog tæt på de af EU tilladte grænser, hvorfor der til stadighed er behov for en stram udgiftsstyring. Her er det særligt bekymrende, at man er begyndt at bruge provenuet fra omlægningen af kapitalpensionsbeskatningen.

I rapportens sidste kapitel belyses tilbagetrækning. Det ses, at reformer af efterløn og pensionsområdet har haft positive effekter på den fremtidige beskæftigelse.

Forhold særligt vedr. den finansielle sektor

Finansrådet er enige med formandskabet i, at det principielt er fornuftigt med mere kapital og likviditet i banksektoren. Finansiell stabilitet er godt for alle parter. Vi mener dog, at de nye krav på kort sigt vil påvirke væksten i realøkonomien negativt.

Timing og omfanget af både likviditets- og kapitalkrav vil påvirke én i forvejen presset økonomi, da det vil øge omkostningerne for bankerne og dermed bankkunderne. Når økonomien vender, kan vi desuden risikere, at bankerne grundet de højere kapitalkrav i mindre omfang har mulighed for at understøtte en stigende vækst i form af udlån, der matcher en stigende efterspørgsel.

I Danmark har et udvalg anbefalet særlige høje krav til systemisk vigtige finansielle institutioner. Det er vigtigt, at disse strammere krav ikke bliver hårdere end i andre EU-lande, eller indføres tidligere. Desuden er det vigtigt, at en evt. indfasning tager hensyn til de dårlige økonomiske konjunkturer, så de negative konsekvenser begrænses.

Finansrådet deler formandskabets holdning til en eventuel europæisk bankunion. Vi støtter op om et fælleseuropæisk finanstilsyn. Detaljerne vedrørende en eventuel fælles indskydergaranti og bankafviklingspraksis er dog indtil videre for uklare til, at Danmark på forhånd kan tilslutte sig disse. Set fra et dansk synspunkt er det særligt ønskeligt, at vi snarest muligt får en ensartet regelsæt for særligt afvikling af nødlidende banker.

Formandskabet anbefaler, at Danmark ikke indgår i et samarbejde omkring en finansiel transaktionsskat (FTT). Finansrådet er enig heri og deler formandskabets bekymring om at den vil gøre mere skade end gavn. En FTT vil skabe negativ vækst, da det bl.a. bliver dyrere at rejse kapital for virksomheder, og husholdningerne

rammes på deres pensionsopsparinger og låneomkostninger ved optagelse af boliglån.

Dansk økonomi vil blive påvirket, selvom vi står udenfor. Der peges fra formandskabets side på, at danske finansielle virksomheders handel med værdipapirer udstedt i et af de deltagende 11 EU-lande, fremover vil skulle beskattes. Ligeledes skal der også svares skat, hvis finansielle virksomheder fra et af de 11 lande handler et dansk værdipapir. Det kan betyde højere boligrenter i Danmark, da likviditeten i handlen med danske realobligationer kan blive forringet.

Finansrådet støtter til gengæld ikke op om formandskabets ønske om skærpede lånegrænser for afdragsfrie lån og rentetilpasningslån. Finansrådet vurderer, at der er et betydeligt velfærdstab forbundet med begrænsninger af disse lån. Undersøgelser fra for eksempel Nationalbanken og Erhvervs- og Vækstministeriet har desuden konkluderet, at danske boligejere er robuste over for selv større rentestigninger.

Sektoren tager dog problematikken alvorligt, for eksempel via ændringer i prisstrukturen. Noget tyder på, at det i sig selv har medført en adfærdændring blandt boligejere. Såfremt det ønskes at begrænse afdragsfrie lån og rentetilpasningslån i en eller anden form, så er det afgørende, at stramningerne indføres på et tidspunkt, hvor boligmarkedet er i fremgang.

FTF – Hovedorganisation for offentligt og privat ansatte

Krisen stadig dyb – finanspolitikken må bruges mere aktivt

Formandskabet har nedjusteret forventningerne til væksten kraftigt. I oktober var forventningen 1,6 pct., nu er de kun 0,2. En så kraftig ændring viser, at der er høj grad af behov for at rette op på den økonomiske politik, så de økonomiske problemer også på kort sigt adresseres og der ikke kun fokuseres på mere langsigtede reformer. Et centralt problem er, at borgerne ikke har tillid til den økonomiske udvikling og holder derfor igen med forbruget. FTF er derfor enig i, at der er behov for en finanspolitisk lempelse indenfor de rammer EU giver. I forbindelse med diskussion om holdbarheden af finanspolitikken peger formandskabet på, at der i EU-sammenhæng bør tænkes anderledes i forhold til at tackle den europæiske økonomiske krise, fx i form af mere lande-individuelle krav i finanspagten og i alle fald, at der i Danmark ikke bør stilles strengere krav til den offentlige økonomi i budgetloven end EU lægger op til. Det er FTF helt enig i. Den offentlige sektors muligheder for at bidrage til at løfte økonomien bør i den nuværende situation, hvor krisen ikke ser ud til at slippe sit tag, bruges fuldt ud i alle de EU-lande der kan bære det.

Der er derfor også behov for, at Danmark i de kommende år undgår, at den stramme styring af den offentlige økonomi fører til underforbrug i kommunerne, som det er sket de seneste år. En række af kommunerne har så dårlig økonomi, at de ikke har midler til at bruge deres del af servicerammen, og derfor må skære ned i servicen. Det må der rettes op på, både for at undgå en skævvridning af Danmark, og for at øge ansatte og borgernes tryghed til gavn for den generelle økonomi.

FTF er enig med formandskabet i, at fremrykning af beskatning af pensioner ikke er en løsning. Beskatning af pensioner bør ske på udbetalingstidspunktet, hvor trækket på de offentlige ydelser også finder sted.

I forhold til den langsigtede holdbarhed af de offentlige finanser peger formandskabet på, at afskaffelse af nominalprincippet, der vil betyde pristalsregulering af afgifter og ejendomsværdiskat vil forbedre holdbarheden betydeligt. Også FTF ærgrer sig over, at politikerne med skattereform 2012 har forsøgt at fraskrive sig muligheden for at bruge boligskatten til rette op de forvridninger af skattesystemet, som skattestoppet førte med sig.

Lønsumsafgift er ikke noget alternativ til beskatning af finansielle transaktioner

Formandskabet tager afstand fra, at Danmark skal deltage i samarbejdet mellem en række EU-lande om etableringen af en skat på finansielle transaktioner, men i stedet øge beskatning af den finansielle sektor via lønsumsafgiften. Det må FTF tage skarpt afstand fra. Lønsumsafgiften er en ensidig skat på beskæftigelse, som kan føre til, at den danske finansielle sektor i højere grad placerer deres beskæftigelse i andre EU-lande, hvoraf langt de fleste ikke er belastet af en lønsumsafgift.

Vigtigheden af flexicurity bør holdes for øje i arbejdsmarkedspolitikken

Dagpengesystemet kan ikke betragtes isoleret fra beskæftigelsesindsatsen og den omlægning af indsatsen, der kan komme som følge af den nedsatte ekspertgruppen med Carsten Kock som formand. En halvering af genoptjeningskravet og en afskaffelse af begrænsningen på supplerende dagpenge for løst ansatte er et klart led i at styrke flexicurity på det danske arbejdsmarked og et velfungerende arbejdsmarked. På den måde kan arbejdsmarked og dagpengesystem bringes bedre i balance med hinanden.

Tilbagetrækning

Formandskabet har en række anbefalinger i forhold til skattesystemet og de offentlige pensionsydelser med baggrund i at øge potentielle pensionisters erhvervsdeltaelse. Der har i de senere år været store ændringer i reglerne for både efterløns- og pensioner, så fremtidige ændringer bør overvejes nøje, for ikke at skabe utryghed og usikkerhed omkring pensionsforhold. FTF er dog enig i, at der kan være behov for at tage en samlet vurdering af, hvordan de forskellige ordninger skrues sammen,

herunder sikre lighed i pensionstidspunktet, så personer med store pensionsformuer ikke vælger selvpenionering. Der bør også være fokus på, om de ændringer med formindsket beskatning, via særlige fradrag for ældre, har uhensigtsmæssige dødvægtstab.

Indkomst, ikke alder, skal afgøre om boligforbrug støttes

FTF er enig i formandskabets betragtninger vedrørende særlige favorable boligordninger for pensionister. FTF mener, at ud fra en lighedsbetragtning er der ikke brug for, at det offentlige subsidiere ældres boligforbrug ud fra et alderskriterium, men snarere ud fra indkomstkriterium ens for alle aldersgrupper. FTF er derfor enig i anbefalingen af, at harmonisere reglerne for boligydelse og boligsikring, samt fjerne det aldersbestemte skatnedslag i ejendomsværdien.

Efterlønnen som fastholdelse

Det er afgjort nye toner fra DØR, når der i rapporten peges på, at efterlønnen reelt kan have en positiv fastholdende effekt. Ikke mindst for personer med store pensionsopsparinger kan udsigten til at modtage efterlønspræmien betyde, at de bliver på arbejdsmarkedet frem til præmien kan udløses. FTF hilser den mere nuancerede udmelding om efterlønnen velkommen.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Konjunkturvurdering og konjunkturfstemt finanspolitik

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) er overordnet enige i det vækstbillede, der tegnes med kun svag positiv vækst i år, mens det begynder at lysne næste år, uden at der er tale om noget buldrende opsving.

Formandskabet anbefaler, at finanspolitikken for 2014 lempes i forhold til det planlagte. AE er helt enig i behovet for at gøre mere for at holde hånden under økonomien i 2014. AE anbefaler derfor, at investeringsvinduet forlænges og eventuelt udvides til også at omfatte produktionsbygninger. De særligt gunstige afskrivningsvilkår for virksomheder, der investerer, trådte i kraft med et helt enig Folketing tilbage i juni 2012, men slutter i december 2013. Ved en forlængelse er der et stort potentiale for at få investeringerne i gang, hvilket vil bidrage til stigende efterspørgsel. Et andet element er at fastholde det høje niveau for de offentlige investeringer.

AE er enige i, at der fortsat er betydelig overkapacitet i dansk økonomi herunder ikke mindst på arbejdsmarkedet. Formandskabets vurdering og fremskrivning understreger samtidig, at det ikke er udbudssiden i økonomien, herunder strukturerne på arbejdsmarkedet, der bremser væksten i dansk økonomi. At beskæftigelsen skal stige med 200.000 fuldtidspersoner frem mod 2020 for blot at følge med strukturud-

viklingen og normaliseringen af konjunkturerne understreger dette med al tydelighed. Der er derfor aktuelt ikke brug for nye større reformer, der øger arbejdsudbuddet i dansk økonomi. Tværtimod bør fokus ligge på at få gang i efterspørgslen igen. Det gælder ikke mindst i forhold til den hjemlige efterspørgsel, hvor vi på linje med Formandskabet vurderer, at der er et væsentligt vækstpotentiale fra erhvervslivets investeringer og det private forbrug på grund af den store opsparing. Det er ikke penge, der mangler i dansk økonomi – det er tillid.

Formandskabet anbefaler, at den danske regering arbejder for et kursskifte i EU's sparepolitik. AE er meget enig og har været ude med samme anbefaling. Det bør desuden bemærkes, at Danmark aldrig overskred EU's underskudsgrænse på 3 pct. Kun i 2012 hvor efterlønsbidragene blev udbetalt, er der tale om en teknisk men ikke reel overskridelse af grænsen. Derfor var EU-henstillingen til Danmark forfejlet og har lagt store begrænsninger på den traditionelt modcykliske finanspolitik. Det har været skadeligt i forhold til Danmarks muligheder for at føre en konjunkturafstemt finanspolitik.

Formandskabet mener også, at en koordineret international selskabsbeskatning er ønskelig. AE er enig. Ligeledes foreslår Formandskabet lavere lånegrænser for afdragsfrie lån. AE er enig og var blandt de ganske få, der advarede mod indførelsen af de afdragsfrie lån i sin tid.

Konkurrenceevne

AE vil gerne kvittere for analysen af den danske konkurrenceevne. Resultaterne gør op med de unuancerede og fejlagtige konklusioner af den danske konkurrenceevne, der har præget den økonomiske debat de senere år. Konklusionen ligger i tråd med det, AE har fremhævet gennem flere år – nemlig at der ikke er et stort konkurrenceevneproblem for de internationalt konkurrerende erhverv. Dermed ikke sagt, at Danmark ikke løbende skal arbejde på at forbedre konkurrenceevnen.

Det bør med Formandskabets analyse nu stå klart, at de traditionelle konkurrenceevnemål ikke kan stå alene. Institutioner, der fremadrettet analyserer konkurrenceevnen, må derfor måle bredere og f.eks. inkludere produktivitet i løbende priser og markedsandele i løbende priser. Bytteforholdsforbedringer er som udgangspunkt lige så gode produktivetsforbedringer.

AE er enig med Formandskabet i, at heller ikke vores samhandelsbalancer viser tegn på svag konkurrenceevne.

Strukturel saldo og finanspolitisk holdbarhed

AE er enig i, at beregningen af den strukturelle saldo er forbundet med stor usikkerhed. Dette er tydeligt dokumenteret i AE's publikation 'Økonomiske Tendenser

2013' kapitel 7, hvor det bl.a. vises, at der historisk med Finansministeriets og Formandskabets beregninger er en enorm forskel i vurderingen af den underliggende udvikling i de offentlige finanser, men også at det har stor betydning hvilke konjunkturgab, der ligger til grund for beregningerne. Der er ingen tvivl om, at den strukturelle saldo er et bedre mål end den faktiske saldo til beskrivelse af de offentlige finansers sundhedstilstand, men det er ikke et tal, der kan sættes to streger under. Dette faktum præger desværre ikke tilrettelæggelsen af den økonomiske politik i Danmark.

AE bemærker også, at Formandskabet nu tager den særlige danske pensionsbeskatningsmodel, hvor der er fradragsret for pensionsindbetalinger og skat på udbetalingerne, alvorligt. AE mener, at – fremrykning eller ej – så skal den danske pensionsmodel afspejles i de underskudskrav, der opstilles for Danmark. Alternativet er, at vi for at sikre, at de offentlige underskud holder sig under $\frac{1}{2}$ pct. af BNP strammer finanspolitikken, velvidende at en sådan opstramning vil gøre finanspolitikken overholdbar og vil indebære ubegrundet omfordeling fra nuværende til kommende generationer.

Formandskabet foretager en ny uddannelsesfremskrivning, der resulterer i et lidt højere uddannelsesniveau og dermed en større arbejdsstyrke på lang sigt, hvilket forbedrer holdbarheden en anelse. Mere præcist med 1 mia. kr. AE mener, at dette er interessant, ikke mindst i lyset af at Finansministeriet vurderer, at et øget uddannelsesniveau typisk svækker den finanspolitiske holdbarhed.

Formandskabet finder, at finanspolitikken netop er langtidsholdbar, idet holdbarhedsindikatoren præcis er 0,0 som i regeringens Konvergensprogram 2013. AE mener dog, at Formandskabet har nogle bemærkelsesværdige forudsætninger: For det første, at ændringer i befolkningen efter 2100 skal forværre holdbarheden med hele 6 mia. kr., hvilket er et overraskende resultat og bør undersøges nærmere. Og for det andet forudsætter Formandskabet, at nominalprincippet på punktafgifter begynder igen fra 2021 til 2100. Holdbarheden vil være 10 mia. kr. bedre svarende til $\frac{1}{2}$ pct. af BNP, hvis det mere reelt blev antaget, at punktafgifterne indekseres med inflationen. Dertil kommer, at holdbarheden forbedres yderligere med ca. 6 mia.kr., hvis ejendomsværdiskattestoppet efter 2020 ikke fortsætter.

AE er naturligvis enig med Formandskabets anbefaling om, at nominalprincippet bør ophæves både på boligområdet og for punktafgifterne, da udhuling af provenuet fra ejendomsværdiskat ikke bare er dyrt, men også vil genskabe en vigtig automatisk stabilisator ved konjunkturudsving. Formandskabets fremskrivning vil være overholdbar med op til 22 mia. kr., hvis der ses bort fra nominalprincip-antagelsen efter 2020 samt befolkningsprognosen ikke ændres efter år 2100 svarende til antagelserne i Finansministeriets fremskrivning.

Tilbagetrækning

Formandskabets analyse af tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet bidrager med en væsentlig nuance- ring af de centrale mekanismer, der er bestemmende for udviklingen i tilbagetrækningsmønstret i Danmark. Det nye i analysen er blandt andet, at adfærdseffekterne af stigende pensionsopsparinger indregnes.

Formandskabet foreslår yderligere tiltag til at øge tilbagetrækningsalderen blandt andet i form af et skattefradrag.

Skattefradrag til pensionister kan i stigende grad blive præget af dødvægtstab. Det er især de veluddannede, som under alle omstændigheder bliver længere på arbejdsmarkedet og kan forvente at leve længere, som også vil få en skattelettelse. Derfor bør et eventuelt skattefradrag målrettes, så dødvægtstabet mindskes, og fordelingsprofilen bliver mere hensigtsmæssig. Eksempelvis til grupper, der ikke har en længere uddannelse eller i forhold til arbejdsindkomst over en længere periode i arbejdslivet.

Formandskabet foreslår også i tilbagetrækningsanalysen en harmonisering af boligydelsesreglerne eventuelt med en indfasning over en årrække. Analysen beskæftiger sig ikke med de særlige økonomiske forhold, der gør sig gældende for pensionister. Pensionister har begrænset mulighed for at påvirke deres indkomst og kan i mindre grad end andre befolkningsgrupper foretage langsigtede økonomiske dispositioner. Derfor er det problematisk at foreslå væsentlige begrænsninger af det sociale sikkerhedsnet for pensionister, som eksempelvis boligydelse, uden at belyse de reelle behov for ydelserne.

Vismændene foreslår ligeledes generelt afskaffelse af specifikke aldersgrænser i ydelser og skattnedslag målrettet til ældre. AE er enige i dette synspunkt.

Særlig sagkyndig Birgitte Sloth

Konjunktursituationen

Formandskabet tegner i rapporten et forholdsvis dystert billede af dansk økonomi, hvor der forsat forventes lav vækst. Særligt er det et problem, at den indenlandske efterspørgsel er lav.

Der kan derfor være behov for yderligere lempelse af finanspolitikken, hvis ellers det kan ske i en koordineret indsats sammen med de andre mest robuste økonomier i EU. Desværre er de danske muligheder for at deltage i noget sådant begrænsede af budgetloven. Budgetloven og lokale beslutningstageres bekymring for de tilhørende sanktioner og de manglende muligheder for overførsel mellem budgetår, har allere-

de haft effekt og ført til en temmelig hård økonomisk opbremsning i kommuner og regioner. Hvis dette fører til, at de kommunale og regionale udgifter bliver markant lavere end de aftalte rammer, vil det i sig selv medvirke til at forstærke eller forlænge perioden med lav vækst.

Det kan derfor overvejes at ændre budgetloven således at det mellemfristede saldo-krav hæves fra $\frac{1}{2}$ pct. til $\frac{3}{4}$ pct. af BNP, som foreslået af formandskabet. Det kræver imidlertid, at lempelsen kan ske uden at der sendes signaler der svækker lovens fremtidige troværdighed. Henvisning til EU-kravet kan understøtte troværdigheden, men det vil samtidig være nødvendigt med stræk politisk og administrativ opbakning til en eventuel revideret lov.

En eventuel finanspolitisk ekspansion bør ske i form af øgede investeringer i eksempelvis energibesparelser, energisystemer og anden infrastruktur eller uddannelse. Hvis ekspansionen sker i form af forøgede drifts- og overførselsudgifter, vil det blive vanskeligt eller ligefrem umuligt at stramme op igen, når der er brug for det.

Beskæftigelsessituationen er bekymrende og kan føre til langsigtede samfundsøkonomiske tab. Der opstår et pres for lempelser af dagpengereglerne, og som vi netop har erfaret, kan det føre til midlertidige regelændringer. Det svækker i sig selv systemets troværdighed, og kan yderligere føre til permanente lempelser. Hertil kommer, at manglende beskæftigelsesmuligheder for især unge og nyuddannede kan medføre tab af kvalifikationer. Der bør gøres en særlig indsats for at udgå dette, eventuelt ved at forbedre uddannelses- og videreuddannelsesmuligheder. Omvendt forekommer ordningen med seniorjob at være meget omkostningsfuld, både i form af økonomisk og praktisk belastning i kommunerne, og i form af negativ effekt på den effektive jobsøgning, samtidig med at denne ordning er rettet mod grupper med kort tid tilbage på arbejdsmarkedet.

Holdbar finanspolitik

Som påpeget af formandskabet også i tidligere års rapporter vil det være relevant og hensigtsmæssigt at gennemføre omlægninger af skattepolitikken, herunder særligt at ophæve nominalprincippet både på boligområdet og for punktafgifterne.

Tilbagetrækning

Kapitlet indeholder en række relevante analyser pensionssystemet og pensionsopsparinger og dets betydning for tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet og pensionisters forbrugsmuligheder.

Analyserne viser umiddelbart, at der er tale om et overordentligt kompliceret område, hvor en række forskellige pensions- og skatteregler spiller sammen, og det er vanskeligt at forestille sig, at kommende pensionister er i stand til at overskue det

samlede system og dermed træffe gode beslutninger om opsparing og tilbagetrækning. Der er behov for at forenkle reglerne, eksempelvis ved afskaffelse af ældrechecken, og for bedre information.

Et eksempel er reglerne om opsat pension, der benyttes meget lidt. Formandskabet argumenterer for, at reglerne bør ændres, således at der medregnes forrentning af den opsatte pension, hvilket er ”aktuarmæssigt korrekt”, men ikke tager højde for, at de der – hvis de bliver opmærksomme på mulighederne – eventuelt vil vælge at opsætte deres pension, alt andet lige må forventes at være raskere og dermed have en større forventet restlevetid end gennemsnitspersoner på samme alder. Hvis reglerne om opsat pension skal benyttes mere, er der behov for bedre information, men ikke nødvendigvis for en mere økonomisk attraktiv ordning.

Et andet eksempel boligstøtte til pensionister og det forhold at boligformue ikke indgår ved beregning af ældrecheck. Formandskabet argumenterer for, at disse regler indebærer en forskelsbehandling af henholdsvis pensionister overfor ikke-pensionister, og pensionister med boligformue overfor pensionister med anden form for formue. Dette er som udgangspunkt rigtigt, og forslagene om at ændre på dette kan være velbegrundede, men det vil styrke argumentationen, hvis det inddrages i overvejelserne hvorvidt pensionister eventuelt har særlige flytte- eller miljøskifteomkostninger.

Særlig sagkyndig Torben M. Andersen

Konjunktursituationen

Formandskabets konjunkturvurdering er, at væksten fortsat vil være lav, og det vil tage tid, inden konjunktursituationen normaliseres. Beskæftigelse og arbejdsløshed vil således ikke ændres væsentligt på kort sigt. Konjunkturvurderingen er på linje med det generelle billede, der har tegnet sig med en mere langvarig krise og en langsom tilbagevenden til en mere normal konjunktursituation. Formandskabet anbefaler en mere ekspansiv finanspolitik, forudsat at lempelser i EU's regler giver mulighed herfor. Givet konjunkturudsigterne kan en mere ekspansiv finanspolitik begrundes. Der savnes dog en nærmere diskussion af instrumenter og begrænsninger ved finetuning af finanspolitikken samt troværdighedsproblemerne ved at ændre på budgetloven, inden den reelt er trådt i kraft.

Kapitlet indeholder en nærmere analyse af dansk økonomis konkurrenceevne. Det er ikke helt klart, hvad der egentlig kan konkluderes af analysen (side 111). Det mere end antydes, at lønudviklingen i dansk økonomi gennem 00erne kan forklares af stigende eksportpriser (delvist fordi danske virksomheder har været gode til at positionere sig i markeder med prisstigninger). Det er uklart, om dette betyder en revur-

dering af udviklingen i 00erne, herunder betydningen af udviklingen i den indenlandske efterspørgsel og finanspolitikken. Ifølge tidligere rapporter – og egenskaberne i SMEC-modellen – vil en sådan udvikling via stigende lønninger mindske profitabiliteten i danske virksomheder, hvilket vil lede til faldende eksport og stigende import. Givet dette har de indenlandske konjunkturer skabt et tilpasningsproblem for lønkonkurrenceevnen. En tilpasningsproces som i store træk er tilendebragt. Definitionen af konkurrenceevne er ikke klar i kapitlet, særligt ikke hvad der skal forstås ved et naturligt niveau for konkurrenceevnen. Argumentationen synes delvist at basere sig på en antagelse om en lille åben økonomi og delvist på en antagelse om et endogent bytteforhold (der påvirkes af strukturelle forhold, herunder produktivitet). Det er ikke klart, når en sammensætningseffekt i udenrigshandlen forsøges adskilt fra efterspørgsels- og udbudseffekter. Sådanne sammensætningseffekter vil typisk opstå som en central del af tilpasningen til såvel ændrede efterspørgsels- og udbudsforhold. Det ville have været interessant med en mere detaljeret diskussion af sekvensen i de omtalte ændringer over perioden, blandt andet det faktum, at de kraftige lønstigninger i Danmark kommer senere end forbedringerne i bytteforholdet, jf. DØRs opgørelse heraf. Det er ikke helt klart, hvilken adfærd virksomhederne antages at have i forhold til sammensætningseffekterne (side 13 og 105). Er disse fremtvunget af lønstigningerne, eller har lønstigningerne bremset denne omstilling? I 1980erne var der en del diskussion, om det såkaldte nye syn på betalingsbalancen. Hovedidéen var, at saldoen på betalingsbalancens løbende poster blev tolket ud fra en intertemporal betragtning, da denne saldo via nationalregnskabsidentiteter er lig forskellen mellem den samlede opsparing og investeringer i samfundet. Det var en indsigt af denne betragtningsmåde, at en given saldo (eller fortegn heraf) på betalingsbalancen (og handelsbalancen) ikke kunne tolkes som udtryk for en ”god” eller ”dårlig” indikator for økonomiens tilstand eller konkurrenceevne. Et overskud kunne f.eks. skyldes dårlige udsigter for økonomien, der leder til stigende opsparing og faldende investeringer. I det lys er det lidt overraskende, at afsnittet bruger saldoen på vare- og tjenestebalancen (side 109) som indikator for konkurrenceevnen. Ud fra den intertemporale tolkning kunne det anføres, at det danske investeringsniveau er lavt (investeringskvoten excl. boliger er faldende frem til 2005, men har en kortvarig stigning lige inden finanskrisen), hvilket næppe afspejler de høje forventninger til profitabilitet i den private sektor.

Finanspolitikken i Europa er genstand for en nærmere diskussion. Det er meget svært at tolke resultater som f.eks. i figur I.36, der viser BNP-effekterne af finanspolitiske opstramninger i en række lande. Umiddelbart antyder disse beregninger, at opstramningerne har været en årsag til lavvækst i en række lande. Men andre steder lægges der afstand til sådanne betragtninger med en påpegning af, at opstramningerne var nødvendige. Men i så fald er det uklart, om analyserne i ovennævnte figur overhovedet er relevante, og der savnes en nærmere kriediskussion for at klarlægge alternativer (og konsekvenser heraf) til den første politik. Det ændrer ikke det fak-

tum, at den finanspolitiske situation er meget uensartet på tværs af lande, og en række lande har haft et finanspolitisk råderum til at føre en mere ekspansiv politik, og at der som anført af formandskabet er en række argumenter for, at finanspagten er for rigidt formuleret og ikke tager tilstrækkelig hensyn til den samlede stilling (herunder særligt holdbarhed) af de offentlige finanser.

Holdbar finanspolitik

Spørgsmålet om finanspolitisk holdbarhed analyseres i lyset af de seneste økonomiske politiske tiltag og andre faktorer af betydning for de offentlige finansers udvikling. Hovedkonklusionen er, at finanspolitikken er holdbar, men den underliggende profil for de offentlige finanser vil i en årrække give problemer i forhold til budgetgrænsen i budgetloven.

Der anlægges i kapitlet en meget bastant tolkning af resultatet af holdbarhedsanalysen, med decimalangivelse, ”samlet set vurderes finanspolitikken fortsat at være holdbar med en holdbarhedsindikator på 0,0” (side 162). Usikkerheder knyttet til sådanne holdbarhedsanalyser berettiger ikke en så bastant tolkning. Der anlægges også den betragtning, at den samfundsmæssige velfærds- eller tabsfunktion er asymmetrisk, hvorfor den økonomiske politik ikke bør implicere en finanspolitik, der er mere end holdbar, jf. marginbemærkning side 158, ”næppe fagøkonomiske argumenter for, at finanspolitikken bør være overholdbar”. For det første må usikkerhederne i analyserne betyde, at et interval omkring nul angiver en holdbar finanspolitik. For det andet har følsomhedsanalyser, blandt andet fremlagt i tidligere rapporter fra Det Økonomiske Råd, vist en tendens til, at en række faktorer vil belaste de offentlige finanser udover grundforløbet (bl.a. øgede krav til sundhedsvæsenet og mere fritid). For det tredje, og som følge heraf, kan forsigtighedshensyn (precautionary savings) tale for en vis overholdbarhed som en ”buffer”.

En sådan buffer har implikationer for den intergenerationelle fordeling, og bør derfor afvejes i forhold hertil. Det synes at være en implicit antagelse, at der ikke er argumenter for at omfordele fra nulevende til kommende generationer, jf. side 5. ”Dette vil indebære en mærkbar ubegrundet omfordeling fra nuværende til kommende generationer.” Det er ikke umiddelbart klart, på hvilket grundlag det kan konkluderes, at status quo for den intergenerationelle fordeling er rimelig, særligt givet en profil med underskud på den primære budgetsaldo i en længere periode modsvaret af fremtidige overskud. Tidligere analyser fra DØR har blandt andet påvist, at tilpasningen af tilbagetrækningsaldrene er sat for sent i gang i forhold til stigninger i levetiden, samt at forbedring af de offentlige finanser på lang sigt afhænger af, at indekseringen af tilbagetrækningsaldrene på sigt overkompenserer for den stigende levetid.

Kapitlet indeholder en interessant og vigtig diskussion af problemerne knyttet til profilen for de offentlige finanser (for given holdbarhed). Særligt kan der være grund til at understrege, at fremrykning af offentligt provenu, bl.a. ved ændret skattemæssig behandling af pensioner, bør modsvares af tilsvarende opsparing og nedbringelse af gæld, således at de sparede renteudgifter modsvares de mindre fremtidige indtægter. Dette kræver reelt, at saldomålet justeres i opadgående retning, når skatteprovener fremrykkes.

Tilbagebetrækning

Kapitlet indeholder en række væsentlige analyser knyttet til tilbagebetrækning fra arbejdsmarkedet. Blandt andet indeholder kapitlet beregninger af den samlede deltagelsesskat knyttet til tilbagebetrækningsbeslutningen, jf. tabel III.2. Det fremgår, at deltagelsesskatten som følge af samspillet mellem det generelle skattesystem og de indkomst/formueafhængige offentlige ydelser kan være ganske høj. Beregningen af deltagelsesskatten er ganske kompliceret, hvilket gør analyserne særligt nyttige. Komplexiteten gør samtidig, at man ikke kan forvente, at almindelige mennesker har en realistisk chance for at gennemskue de præcise økonomiske implikationer af tilbagebetrækningsbeslutningen. Dette stiller et stort spørgsmål til, i hvilket omfang detaljerne i disse regler faktisk har nogen afgørende betydning for tilbagebetrækningsbeslutningen for de fleste. Dette har den umiddelbare politikimplikation, at der er et stort behov for forenkling og gennemsuelighed på området. Der savnes en nærmere diskussion af denne problematik også i forhold til de fremstillede forslag.

En stor del af analyserne i kapitlet er baseret på modelapparatet beskrevet i boks III.8.

I forhold til en diskussion af tilbagebetrækningsincitamentet og betydningen af pensionsopsparing kan der stilles spørgsmålstegn ved, om dette kan belyses inden for en modelramme, der ikke i sig selv begrunder obligatorisk pensionsopsparing. Hvis obligatorisk pensionsopsparing er begrundet i myopia eller tidsinkonsistens, kunne man forvente, at tilsvarende forhold ville gøre sig gældende for tilbagebetrækningsbeslutningen. Ligeledes kan usikkerhed om restlevetid give anledning til en "nutids"-bias.

For den anvendte model ville det være interessant at se modellens evne til at forklare den historiske udvikling i tilbagebetrækningsmønstret, inden den benyttes til at vurdere den fremtidige udvikling. Estimerne er alene baseret på tilbagebetrækningsmønstret for kohorten født i 1942. Det er ikke helt klart hvilken betydning ændringer i overlevelsessandsynlighederne har for tilbagebetrækningsbeslutningerne på tværs af kohorter, og om den estimerede parameter for afvejningen mellem indkomst og fritid implicit afhænger af disse sandsynligheder. I så fald kan det være problematisk at anvende disse parametre til vurderingen af tilbagebetrækningsmønstrene for andre kohorter med andre overlevelsessandsynligheder. Det ville være nyttigt med

en præcisering af hvad ændringer i overlevelsessandsynlighederne i sig selv vil betyde for udviklingen i tilbagetrækningsmønstrene. I den sammenhæng ville det have været interessant med en kønsopdeling, særligt givet de dokumenterede kønsbetingede forskelle i tilbagetrækningsalder. En sådan sontring er ikke uvæsentlig, da kvinder som bekendt har en længere levetid end mænd, men samtidig ville dette klargøre, at kønsforskelle i pensionsformuer (jf. tabel III.6) delvist udlignes via de offentlige pensioner.

Særlig sagkyndig Nina Smith

Kapitel I og II

Dansk økonomi er blandt de stærkeste økonomier i Europa med hensyn til styring af de offentlige finanser på kort og langt sigt, bl.a. som resultat af de senere års reformer af arbejdsudbud og Budgetloven. Den store udfordring for dansk økonomi er, at outputgabets fortsat er meget stort, og at BNP stort set ikke er vokset de seneste år. Ud fra disse overvejelser ville en finanspolitisk lempelse i følge en traditionel økonomisk-politisk vurdering ligge lige for.

Der er imidlertid flere forhold, som gør, at det alligevel ikke er helt oplagt, om finanspolitikken skal lempes nu. Som en lille åben økonomi, vil en lempelse alene i Danmark næppe have ret stor effekt på jobskabelsen, naturligvis afhængigt af hvilke instrumenter der benyttes. Øget offentligt forbrug i form af flere offentligt ansatte ville dog gavne beskæftigelsen i Danmark. Men en aktuel lempelse af 2020 planens langsigtede mål for væksten i det offentlige forbrug, mod en senere mere stram vækst i det offentlige forbrug, er problematisk at anbefale pga. den politiske asymmetri, der i praksis er med hensyn til vækst og besparelser på det offentlige forbrug. Det er ikke hensigtsmæssigt at justere på de langsigtede 2020-målsætninger om offentlig forbrugsvækst som led i aktuelle, kortsigtede finjusteringer af finanspolitikken. Offentlige investeringer er et andet instrument, som også har stor indlandsk multiplikator og som ikke i samme grad er forbundet med politiske vanskeligheder at regulere på i nedadgående retning. Men der er allerede sat ganske mange offentlige investeringsprojekter i gang.

En anden grund til at udvise forsigtighed med at lempe den økonomiske politik er, at Danmark efterhånden har fået etableret en politisk forståelse for og gennemført institutionelle ændringer, som i fremtiden vil give langt bedre muligheder for en stabil økonomisk politik. Det er ikke hensigtsmæssigt at finjustere på eksempelvis budgetloftets krav om et maksimalt strukturelt underskud på 0,5% af BNP. Om det optimale loft er minus 0,5% eller 0,75% er vanskeligt at vurdere, og det bør kræve en betydeligt grundigere argumentation og analyse, hvis loftet permanent skal ændres.

En tredje grund til at betvivle effekten af en finanspolitisk lempelse lige nu er den manglende tillid hos såvel virksomheder som forbrugere, der gør det vanskeligt for alvor at øge aktiviteten i samfundet via private investeringstiltag eller via påvirkning af forbrugernes adfærd. Tilliden hos virksomheder og forbrugere til den internationale økonomi og forventningerne til fremtiden er lav og har været det længe. En dansk enegang med hensyn til finanspolitiske lempelser kan derfor ende med at være ret ineffektiv.

Der er klart - som formandskabet fremhæver - behov for en koordineret ekspansiv økonomisk politik blandt de stærke europæiske lande, herunder specielt Tyskland. Danmark bør som et af de økonomisk stærke lande deltage, hvis der skulle vise sig enighed om en koordineret ekspansiv økonomisk politik, der kan bringe Europa ud af den alvorlige økonomiske krise, som efterhånden har bragt arbejdsløshedsprocenten og de sociale problemer i nogle sydeuropæiske lande op på et niveau der også kan true den politiske stabilitet.

Rapporten indeholder en analyse af den finansielle sektors rolle i forhold til konjunkturerne. Det er afgørende vigtigt for samfundet at have robuste finansielle institutioner, og de forskellige tiltag der i disse år gennemføres, kan være ganske fornuftige ud fra robusthedshensyn. Det er imidlertid også vigtigt at undgå - i iveren for at skabe robuste institutioner - at reguleringerne af den finansielle sektor indrettes og implementeres på en måde, så de ender med at blive stærkt konjunktur-medløbende.

Konjunkturkapitlet indeholder et meget interessant kapitel om dansk konkurrenceevne, hvor det forsøges at opdele i prisseffekter og sammensætningseffekter i udenrigshandlen. Dette er vigtigt, ikke blot for at kunne nuancere vurderingen af udviklingen i konkurrenceevnen, men også fordi disaggregerede analyser giver bedre muligheder for at vurdere, hvilke landegrupper og vare- og erhvervskategorier der har størst positive sammensætningseffekter. Dette er vigtigt input til eksempelvis de erhvervspolitiske strategier. Derimod kan det være vanskeligt at følge konklusionerne i rapporten om, at den danske konkurrenceevne ikke udgør en udfordring. Her burde analyserne udnytte mulighederne for at nuancere konklusionerne, idet der formentlig er betydelige dele af det danske erhvervsliv, som har problemer med konkurrenceevnen, mens andre dele i mindre grad har det. Produktionen i brancher og varekategorier, som over tiden ikke har været konkurrencedygtige internationalt er forsvundet eller reduceret, og det er måske derfor ikke så overraskende, at der findes positive sammensætningseffekter. Det væsentlige spørgsmål er, hvorfor eksporten og beskæftigelse inden for nogle brancher og varekategorier er blevet mindre over tiden. Skyldes det bevidste strategiske valg og skift mod mere lukrative områder? Eller er det tværtimod en (ufrivillig) proces, hvor disse områder er blevet udkonkurreret? En ganske betragtelig del af den danske arbejdsstyrke består af relativt lavtuddannede lønmodtagere. Beskæftigelsen for netop disse grupper er

under pres pga. outsourcing eller udflytning af virksomheder og produktion, og dette kan sandsynligvis tænkes at afspejle en manglende konkurrenceevne.

Kapitel III

Kapitlet om pensioner og tilbagetrækning giver et godt og nyt overblik over det danske pensionssystem og de ganske betydelige incitamentsproblemer, som findes i det danske pensionssystem efter de senere års reformer af pensionsbeskatning og tilbagetrækningsregler. Dette skaber incitamenter til at placere formue i boligformue frem for anden formueplacering, og det skader incitamenterne til at spare op og udskyde tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Pensions- og beskatningsreglerne er naturligvis over tid indrettet ud fra et politisk ønske om at udjævne forbrugsmulighederne i pensionisttilværelsen og sikre en social balance. Men rapportens analyser viser bl.a., at de disponible indkomster og boligstøtten til pensionister i nogle tilfælde er højere end for tilsvarende grupper, der ikke er pensionister og som måske desuden har forsørgeransvar for børn, hvad de færreste pensionister har. Spørgsmålet er, om dette er en bevidst politisk prioritering, eller om det skyldes et uigennemskueligt pensions-, beskatnings- og tilskudssystem?

Kapitlet indeholder også en økonometrisk analyse af tilbagetrækningsadfærden herunder en estimation af parameteren ' k ', som afspejler præferencerne mellem nutidig og fremtidig indkomst. Disse skøn udviser en ganske overraskende og måske ikke helt intuitivt logisk variation i tidspræferencerne mellem uddannelsesgrupper og køn. Det er imidlertid vanskeligt at vurdere stabiliteten og validiteten af estimaterne af k for forskellige befolkningsgrupper bl.a. fordi der ikke er angivet statistiske usikkerheder på skønnene. Det vil formodentlig være vigtigt at arbejde videre med denne type analyser for at få et sikkert billede af, hvordan tilbagetrækningsadfærden vil udvikle sig i fremtiden for forskellige uddannelsesgrupper, i takt med at de ældre opbygger pensionsformuer og de nye regler for efterløn og folkepension indføres.

Forsikring og Pension

Rapporten sætter fokus på vigtige pensionspolitiske temaer, især tidspunktet for beskatning af pension, indtægtsregulering af offentlige pensioner og modning af pensionssystemet. Temaerne har stor betydning for den finanspolitiske disciplin, tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet og tilskyndelsen til at spare op til pension.

Kraftig kritik af regeringen for at fremrykke pensionsskat

Vismændene fremhæver, at fremrykning af skatten på kapitalpension er en risikabel strategi, som ikke bør udvides til andre pensionstyper. Vi er helt enige. De betydelige offentlige merindtægter – 40 mia. kr. i 2013-14 og 6 mia. kr. på den løbende saldo i 2020, jf. figur II.8 – svækker den finanspolitiske disciplin. Pengene skal spares op eller nedbringe gæld for ikke at svække den finanspolitiske holdbarhed.

Det sker imidlertid ikke. Vismændene viser, at de fremrykkede pensionsmidler bliver brugt til anden finansiering frem mod 2020. Det skyldes, at målet i regeringsgrundlaget var balance på den strukturelle saldo i 2020. Det mål er også opfyldt i regeringens seneste fremskrivning, men det opnås nu kun som følge af den fremrykkede pensionsskat. Skal fremrykningen undgå at forringe den langsigtede holdbarhed, skal indtægterne slå ud i en saldoforbedring, der netop svarer til det fremrykkede provenu. Det er ikke sket, og penge vil komme til at mangle i fremtiden.

Den fremrykkede pensionsskat ødelægger en vigtig finansieringsmekanisme, som er indbygget i den skattemæssige behandling af pension: Beskatning af pensions**udbetaling** – frem for skat ved **indbetaling** – sikrer, at pengene kommer i de offentlige kasser, når de ældre skal have folkepension, ældrepleje og behandling på hospitalet.

Vismændene kritiserer med rette regeringen for at sætte dette vigtige princip over styr og i realiteten svække den finanspolitiske disciplin. Konsekvensen er, at der sendes en regning videre til kommende generationer.

Sampilsproblemer – god dokumentation af problemer, men lappeløsninger

Rapporten demonstrerer på næsten uhyggelig overbevisende måde, at reglerne for tilbage-trækningsordninger stort set er umulige at overskue. Ikke kun for den almindelige dansker, men også for personer med betydelig viden er det vanskeligt at finde ud af, hvad man kan få i offentlige ydelser som pensionist, hvad det betyder at trække sig ud af arbejdsmarkedet eller at blive og spare mere op.

For virkeligheden er endt helt modsat af de oprindelige politiske intentioner. Forbrugeren, der tog ansvar og sparede op til sin alderdom, skulle belønnes med en lavere afkastskat end af anden opsparing. Men med den måde, som ældrecheck, pensionstillæg og bolig-ydelse indtægtsreguleres på, så kan det for store grupper af lav- og mellemindkomster ikke betale sig at spare op til pension 5-10 år før pensionsalderen, jf. tabel 1. Her bliver den reale effektive skat over 100 pct. Dvs. man taber på at spare op gennem en pensionsordning.

Tabel 1. Effektive reale beskatningsprocenter for forskellige investeringer, 2013-regler

	Særlige forudsætninger	Effektiv real beskatning
		Pct.
Renteindkomst	Bundskatteniveau	62,5
Aktieindkomst	27 pct. skat	45,0
Ejerbolig	købt senest 1. juli 1998	19,7
Ejerbolig	købt efter 1. juli 1998	24,7
Kunst, vin og lignende		0
Pension	Uden aftrapning af overførselsindkomster	25,5
Pension	Modregning af pensionstillæg for enlig pensionist, 15 år før pensionering	82,9
Pension	Modregning af pensionstillæg for enlig pensionist, 5 år før pensionering	127,8
Pension	Modregning af pensionstillæg for enlig pensionist, 1 år før pensionering	172,9

Anm.: Egne beregninger. De effektive reale beskatningsprocenter måler forskellen i det reale afkast af aktivet før og efter skat. Konkret beregnes den effektive reale beskatning som forskellen på det reale afkast på det pågældende aktiv før skat og efter skat divideret med det reale afkast før skat. De effektive reale beskatningsprocenter for pensionsopsparing er beregnet ud fra den interne rente i ind- og udbetalingsforløbene. For alle opsparingsformer antages et nominelt afkast på 5 pct., inflationen er 2 pct. Med skattestopet er ejendomsværdiskatten 1 pct. af ejendomsværdien i 2002 for ejendomme erhvervet efter 1. juli 1998. For ejendomme erhvervet før det tidspunkt er ejendomsværdiskatten 0,8 pct. Den nominelle sats er beregnet med udgangspunkt i ejendomsværdien i 2012. Det antages, at pensionsopsparing udbetales som en livrente over 17 år, og at indkomstkattesatserne er de samme ved indbetaling som ved udbetaling. Hvis der sker modregning af folkepensionens tillæg, afhænger den effektive beskatning af, hvornår den marginale pensionsopsparing sker i forhold til tilbage-trækningsalderen.

Disse samspilsproblemer modvirker lysten til at spare op til pension og fører til tidlig tilbagetrækning.

Rapporten skal have ros for at dokumentere helt skæveincitamenter og uforståelig lovgivning.

Kapitlet indeholder fire forslag, der alle har til formål at mindske samspilsproblemet:

- Efterlønsordningen afskaffes
- Ældrecheck og folkepension opsættes fuldt ud ved senere tilbagetrækning
- Skattnedslag på 100.000 kr. for personer, der arbejder det første år efter folkepensionsalderen
- Ældrecheck og pensionstillægget påvirkes ikke af pensionsindbetalinger foretaget de sidste fem år før folkepensionsalderen

Selvom flere af forslagene er nye, så har de karakter af lappeløsninger og nye knop-skud. De gør kun et komplekst system endnu mere uoverskueligt. Endvidere har de utilsigtede bivirkninger. Fx er der en uheldig spekulationsmulighed i forslaget om, at ældrecheck og pensionstillæg ikke påvirkes af pensionsindbetalinger foretaget fra fem år før folkepensionsalderen. Hvem vil ikke flytte pensionsopsparing før dette tidspunkt ind i det ”skattefri vindue”?

Der er et klart behov for at se på det samlede skatte- og overførselssystem. Problemet er jo, at det kun er udbetaling fra ratepension og livrente, der fører til lavere offentlig pension. Fri opsparing, boligformue m.v. gør ikke. Det er grotesk, at de opsparingsformer, der bedst sikrer forsørgelse i alderdommen, straffes hårdest.

En nærliggende løsning vil derfor være at udbrede grundlaget for modregning til også at indeholde (beregnet) forbrug af andre formueformer som fx fri opsparing og boligformue. Herved kan den høje sats for modregning, som skaber problemerne, nedsættes betydeligt.

Princippet om at udvide basen og nedsætte skatteprocenten er kendt fra en lang række skattereformer. Vi arbejder selv med en model over den læst.

En person, der modtager folkepensionens tillæg, bliver modregnet 30,90 kr. for hver 100 kr., der udbetales i løbende pensionsydelse (livrente eller ratepension). Herudover skal der betales indkomstskat af pensionen, som typisk svarer til skattefradraget ved indbetaling. Hertil kommer evt. modregning i boligydelse.

Hvis modregningsgrundlaget kunne udvides til også at omfatte (beregnet) forbrug af fri opsparing og boligformue, kunne modregningsprocenten i en provenuneutral øvelse nedsættes væsentligt til 10-15 pct. med tre gunstige effekter:

- Højere tilskyndelse til at spare op til pension
- Lavere tilskyndelse til tidligere tilbagetrækning
- En indkomstfordeling, der af mange vil blive opfattet som mere rimelig.

Mangelfuld analyse af selvpensionering

Kapitlet om tilbagetrækning har fokus på betydningen af pensionsformuer og offentlige pensioner for den individuelle beslutning om at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet. Det empirisk bærende i kapitlet er en option value-model inspireret af Stock og Wises arbejde fra 1990. Afgørende for tilbagetrækning i modellen er den økonomiske afvejning mellem indkomst og fritid.

Der er dog også andre forhold end økonomiske, der burde være inddraget eksplicit. Helbredet spiller en afgørende rolle; en netop forsvaret ph.d. fra SFI af Michael

Jørgensen viser, at personer med dårligt helbred reagerer væsentligt mindre kraftigt på økonomiske incitamenter ved tilbagetrækning end raske personer. Endvidere er aldersgrænserne i de offentlige tilbagetrækningsordninger normdannende. Det er stort set ikke muligt i dag at finde personer, der trækker sig tilbage udelukkende for egne midler; de går enten på efterløn eller venter til folkepension er en mulighed. Selv vellønnede med store pensionsformuer, der ikke er medlem af efterlønsordningen, fortsætter til folkepensionsalderen.

Tilbagetrækningsmodellen forudsiger, at frem mod 2030 stiger antallet af selvpensionerede fra 0 til ca. 30.000 personer, jf. figur III.19. Der er mindst tre forhold, der i den sammenhæng er underbelyst i rapporten:

- Er stigningen realistisk i lyset af, at aldersgrænserne i de offentlige tilbagetrækningsordninger er normdannende, jf. ovenfor.
- Samfundsøkonomisk er der stor forskel mellem at trække sig tilbage for egne midler og for offentlige midler.
- Det er ikke modningen af pensionssystemet i sig selv, der alene udløser selvpensioneringen. Det er kombinationen af større pensionsformuer **og høj sammensat beskatning af pensionsopsparing**. Modregning i pensionstillæg, ældrecheck og boligsikring gør, at det ikke koster særlig meget på den samlede pensionsøkonomi at trække sig et år eller to tidligere tilbage. Det ville have været nyttigt med en hypotetisk beregning af omfanget af selvpensionering i fraværet af samspilsproblemer.

Øget selvpensionering som følge af modning af pensionssystemet er teoretisk relevant, men den empiriske analyse kommer ikke hele vejen rundt.